

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наши голоса

Місячник Союзу українців Румунії. XXVIII рік видання. № 299, травень, 2019

Стара криниця,
Марія Ворончак

І чужому навчайтесь,
У свого не шурайтесь...
Т. Шевченка

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Корнелій Ірод,
Іван Кідешук, Іван Ковач,
Микола Корнищан, Микола Корсюк,
Михайло Михайлюк, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони/Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «RCR Print»,
Бухарест, Румунія
Redacția:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ Подумки «убитою доріжечкою до Львова»
- ❖ «Пустельник з Путни» Осипа Маковея як відголос минувшини Буковини
- ❖ Т. Г. Шевченко: Колись-то ще, во врем'я оно
- ❖ Змістовне навантаження літературно-художніх антропонімів малої прози українських письменників Румунії
- ❖ Мірчин чин (До 80-річчя з Дня народження Мірчі Лютика)
- ❖ Збірка поезій Калинова душа моя Лариси-Михаєли Трайсти
- ❖ Думи-роздуми Шевченка на тлі молитов і псалмів: тільки життям у трезвості і молитовності до Бога йдем дорогою до спасіння
- ❖ Кінець сумнівностям! (Комюніке СУР)
- ❖ До 80-річчя проголошення незалежності Карпатської України
- ❖ Василь Баршай (Ін меморіам)
- ❖ Пояснювальна записка (Із циклу ПРОМАХИ)
- ❖ Стижерети (Уривок з повісті)
- ❖ Цвинтар павуків (Оповідання)
- ❖ Народно-християнські свята українців Добруджі
- ❖ Дитячі сторінки
- ❖ Сторінки гумору

Іван РЕБОШАПКА

ПОДУМКИ «УБИТОЮ ДОРІЖЕЧКОЮ ДО ЛЬОВОА...»

В оформленні заголовка есенціалізовано-сугеруючого змісту даної статті використано зачин гуцульської обрядової пісні-колядки

*Убита ми доріжечка до Львова,
Обсажена калинков довола¹,*

в якому, правдоподібно, образно-символічним народним сприйняттям відбилися історичні реалії: сьогоdnішньому адміністративному центру Львівської області України, колишній столиці Галичини та колишньому центру Західної України, місту, історичний центр якого занесено до списку Світової спадщини ЮНЕСКО, якому в 2009 році надано звання Культурної столиці України, було дано назву «Львів» на честь князя Лева Даниловича, сина короля Данила, який, згідно з традицією, заснував його у середині XIII ст. Перша письмова згадка про Львів міститься у Галицько-Волинському літописі і датується 1256 роком. Близько 1272 р. місто стало столицею Галицько-Волинського князівства². Найрозповсюдженішою назвою Львова є «Місто Лева». Вживаються також назви-епітети, назви-порівняння та назви-словосполучення, як «місто левів», «місто сплячих левів», «Королівське місто», «Перлина корони Європи», «Місто-музей», «маленький Париж», «маленький Відень», «український П'ємонт», «Бандерштадт» та інші. Незмінна упродовж історії назва міста відома різними мовами, як *Lwów* (пол.), *Lviv* (англ.), *Львов* (рос.), *Lemberg* (нім.), *Lepopolis* (лат.) і ін. У давнину зустрічалися варіанти назви міста, як *Львівгород*, *Levenberg*, *Lemberg*, *Leonsburg*, *Leontopolis* та інші.

Історія Львова – прадавня. Археологічні розкопки свідчать, що сучасна територія міста була заселена ще у V столітті. Наприкінці X століття ці землі увійшли до складу Галицького, а з 1159 року до Галицько-Волинського князівства.

Здавна Львів стояв на перехресті кількох торговельних шляхів чи *доріг*, *убитих*, як відзначається в народній пісні, купецькими підводами. Один із шляхів у 1359 р. пролягав з північно-західної Європи через Львів, Чернівці, Сучаву, далі – на Балкани і в Туреччину. З 1379 р. Львів, через який проходив «Великий шовковий шлях з Криму до Німеччини», отримав «абсолютне право», згідно з яким всі купці, що везли товари через місто, були зобов'язані впро-

довж двох тижнів виставляти свій крам на продаж у Львові. Місто стало важливим ремісничим і торговельним центром³.

У березні 1387 року королева Польщі Ядвіґа (Hedwiga) надала важливий торговельний привілей купцям Львова – вільно збувати свій крам у Молдові⁴. Подібного змісту торговельний привілей своєю грамотою від 8 жовтня 1408 року надав львівським купцям господар Молдови Олександр Добрий (Alexandru cel Bun)⁴. Великі грошові прибутки приносило львівським купцям не збування в Молдові так званого «дрібного краму» (шапки, штани, угорські шаблі та палаші тощо), бо в молдавських містах (головно, як Сучава, але й Бая, Ясси, Серет) в V ст. зазнало розвитку власне ремісництво (гончарство, обробка металів, теслярство, кожухарство), а інші заняття, результатами яких у торговельний обіг вводились продукти землеробства, рибальства, бджільництва⁵. Привілей Олександра Доброго мав подвійне значення – економічне і культурне. Торговельному привілеєві львівських купців надав велику увагу Стефан Великий (Ștefan cel Mare), але й всі інші визначні господарі Молдови⁶.

Зі Львовом пов'язане «схрещення» румунсько-українських історичних подій, в яких наявна, наприклад, постать Івана Підкови (1537-1578), найвідважнішого з-поміж синів господаря Молдови Іона Воде Хороброго (Ion Vodă cel Viteaz, 1572-1574), широко відомого румунським читачам під іменем *Ioan Nicoară Potcoavă* з роману Міхаїла Садовяну. В польському літописі Йоакима Б'ельського його називають «вихідцем з-поміж запорізьких козаків» і «природним братом покійного Іона воєводи Молдови», а в українському літописі уточнюється, що 1577 р. «знаходився між запорізькими козаками рідний брат господаря Молдови, закованого турками»⁷. Прізвисько *Підкова*, відоме полякам (*Podkowa*), українцям (*Підкова*) та румунам (*Potcoavă*) завдяки його незвичайній силі, завдяки якій він міг зігнути або навіть розірвати кінську підкову, як це образно толкує румунський літописець Ґріґоре Уреке: «...pe acest Ioan, cazacii zaporojeni îl numiră Potcoavă pentru că au fost rupând potcoavele de cai, în fața lor».

(Продовження на 4 с.)

ПОДУМКИ «УБИТОЮ ДОРІЖЕЧКОЮ ДО ЛЬОВОА...»

(Продовження із 3 с.)

В українській традиції вказується, що він очолював багато нападів запорізьких козаків на турків – цей факт, оспіваний українськими піснями й Тарасом Шевченком. У серпні-вересні 1577 р. він здійснив із 330-ма козаками невдалий похід у Молдову з метою забрати владу від її господаря Петру Шкіопула (Petru Ţchiopul). Його намір здійснився 11 листопада того ж року, коли він вступив на чолі 600 козаків через Сороку в Молдову. Суперник Петру Шкіопул утік у Волощину, а 18 листопада Іван Підкова вступає у Ясси і 23 листопада коронується господарем Молдови чи, як виражається Грігоре Уреке, відбувається «захоплення [ним] престолу» («*şi-au arucat scaunul, poiemvrie 23 de zile*»). Після кількох дій Підкови та підступних заходів противників, на початку лютого 1578 р. його схоплено на Поділлі і доставлено до Варшави польському королеві Баторі, якому передано посланцями Петру Шкіопула вимогу вбити Підкову. Штефан Баторі наказує перевести Підкову до Львова, де 6 червня 1578 р. його засуджено на смерть за те, що «мовляв, ушкодив мир з турками» («*pentru stricarea răcii cu turcii*»)⁸. Страта через обезголовлення Івана Підкови відбулася 16 червня 1578 р о 14-й годині на центральній площі Львова під охороною 400 озброєних гайдуків і у присутності багатьох тисяч міщан та жителів довколишніх поселень, серед яких вибухнув шалений шум незадоволення, болі й обурення, коли, за звичаєм часу, кат показав натовпу відтятую сокирою голову Підкови на знак, ніби, «здійсненої правди». Але ж кілька хвилин раніше присутні чули, як з карального

Пам'ятник Івану Підкові у Львові

помосту Підкова стверджував, що йому не відомо, за яке діло його засуджено на смерть (Radu Esopomiu, *Op. cit.*). Івана Підкову було поховано на кладовищі львівської Церкви Успіння Святої Діви Марії. Одна з площ центральної зони Львова (можливо, та, на якій відбулася його страта) носить його ім'я⁹.

Тісними здавна були культурні зв'язки зі Львовом Румунських Країн, особливо Молдови. В 1591 р. розпочалося будівництво у Львові Церкви Успіння Пресвятої Богородиці, кошти на спорудження якої, крім місцевого населення, дав господар Молдови Олександр Лепушняну та його дружина Роксана, в пам'ять про яких її називали Волоською церквою. Вона згоріла під час нападу на Львів польських феодалів у 1340 р. Друга, змурована на її місці 1421 р., проіснувала до пожежі 1527 р., і була відбудована у 1547-1559 рр. в ренесансному стилі. На її кладовищі, як вказувалось вище, був похований Іван Підкова. Волоською церквою милувався свого часу Міхай Емінеску, коли побував у Львові. У Франківському районі міста з 1950-х років існувала *Вулиця Емінеску*, в 1956 р. переіменована на *Бессарабську*, а в 1993 р. їй повернуто першу назву.

В XV ст. при Успенській церкві постало Православне братство, яке в 1586 р. отримало від антиохійського патріарха Йоакима V підтвердження статусу Ставропігії, з якою підтримувалися тогочасні румунсько-українські релігійні зв'язки¹⁰.

В 1586 р. організовано Львівську братську школу для захисту і збереження православної віри. Школа давала своїм учням не тільки теологічну підготовку, алей знання з різних наук. У цій школі навчався перший румунський літописець Грігоре Уреке (Grigore Ureche, 1590-1647), вивчаючи історію, географію, класичні мови (латинську, грецьку), риторику й поетику. Після повернення до Молдови брав участь у тогочасному політичному її житті за часів господаря Василя Лупу. Наприкінці свого життя на основі інформації із слов'янських літописів, між 1642-1647 рр. завершив свій *Літопис країни Молдови* (оригінальна назва – *Letopiseşul ţării Moldovei, de când s-au descălecat ţara şi de cursul anilor şi de viaţa domnilor carea scrie de la Dragoş vodă până la Aron vodă*), в якому образно зображує і запорізьких козаків¹¹.

У Львівській братській школі вчився народжений у Сучаві син молдавського господаря Симеона Могилы Петро Могила (1596-1647), який з 1627 р. став архимандритом Києво-Печерського монастиря, згодом митрополитом київським, галицьким і всієї Русі (1633-1647), заснував Києво-Могилянську колегію, а в 1647 р. перетворив її на академію, провів докорінну реформу православної церкви та освіти

Успенська (Волоська) церква у Львові

в Україні, допоміг заснованій в Яській церкві Трьох Святителів подарованими друкарнею, книжками та направленням до Ясс київських викладачів на чолі із Софронієм Почаським.

Шлях чи «дорога до Львова», як мовиться у зачині згаданої пісні, проліг і для інших румунських діячів культури, і він закінчувався для них благополучно, як для дівчини з ритуальною піснею, яка, ідучи до Львова «убитою доріжечкою, обсаженою калинкою [калина = український символ дівчини] довкола», отримує бажане – щасливе заміжжя.

Сухопутним ще, бо аж 1886 року почала будуватися залізниця Сучава – Чернівці – Львів (www.ukiedgive.net/tourist-news/2015/6/9-2), простелився 1885 р. шлях на Львів для колишнього авторитетного бібліотекаря Румунської Академії й автора давньої румунської бібліографії Іона Біану з метою розшукування в Галичині румунських бібліографічних джерел¹². Понад тридцять років, тобто приблизно з 1787 року до своєї смерті (1820) прожив у Львові румунський письменник класичної фактури і просвітительський книжник, історик, один із представників Арделянської школи (Şcoala Ardeleană) Іоан Будай-Деляну (Ioan Budai-Deleanu), який після успішного завершення навчання на віденських факультетах філософії й теології не спромігся улаштуватися в трансільванському місті Блаж через неприязнь до нього єпископа Іоана Боба Владики, покинув назавжди це місто і осівся у Львові, де 1733 р. одружився, а з 1796 р. до смерті прослужив секретарем Судової палати. Літературна його діяльність увінчана двома написаними у Львові творами: героїчно-комічною поемою румунської національної сутності *Ţiganiada*

(*Циганіада*), здійсненою внаслідок дванадцятирічних переосмислювань (1800-1812), та незавершеною сатиричною поемою *Trei viteji* (*Три витязі*)¹³.

В 1873 р. з ініціативи історика Володимира Антоновича і письменника Олександра Кониського створено Наукове товариство ім. Шевченка, першу українську національну академію наук з незмінним пріоритетом проблем українства, структуру якої складали три секції: історико-філософська, філологічна та математично-природописно-лікарська. Особливий науковий та організаційний поступ здійснено під головуванням Михайла Грушевського (1899-1913). Інтелектуально-організаційне осердя НТШ в дуже плідному періоді діяльності Товариства здійснювала його «золота трійця»: Михайло Грушевський (голова Товариства, історик), Іван Франко (голова Філологічної секції) та Володимир Гнатюк (науковий секретар, наукові зацікавлення – фольклор й етнографія). НТШ направило до бібліотеки Румунської Академії багато своїх фундаментальних видань, як «Етнографічний збірник», «Матеріали до русько-української етнології» й інші, які були корисними румунським вченим і якими дехто користується й зараз.

До Львова успішно простелився шлях для видатного яського професора Петру Карамана (1898-1980), за власним його зізнанням, «слависта чи, перш за все, етнографа», який з 1925 по 1928 рр. спеціалізувався в славистиці у Польщі, перший семестр провів у Варшавському університеті, а другий у Львівському університеті, відвідуючи лекції з української мови професора Яна Янова, а з літератури – Богдана Лепкого. У «метрополії української культури», як назвав він Львів у листі до яського професора Іліє Барбулеску, в 1926 р. він «вже знав українську мову так добре, як і польську», познайомився з Володимиром Гнатюком, до якого львівські друзі не дуже допускали його, бо Гнатюк був хворим. На основі зібраних румунських, українських, болгарських та інших матеріалів Караман здійснив дисертацію *Obrzęd kołędowania u Słowian i u Rumunów* (1933), в якій окреслив спільний румунсько-українсько-болгарський тип народного колядування.

Благополучним виявився Львів і для українського літературознавства та письменства Румунії. Покійна викладачка української літератури Бухарестського університету Магдаліна Куцюк була в цьому славному місті, зустрічалася з науковцями, проводила з ними розмови взаємного наукового зацікавлення. Двомісячне стажування провів 1970 р. покійний двомовний письменник, літератор, перекладач, професор Бухарестського університету Стеліан Груя, збираючи матеріали для своєї дисертації та спілкуючись з місцевими діячами культури.

(Продовження на 6 с.)

«ПУСТЕЛЬНИК З ПУТНИ» ОСИПА МАКОВЕЯ ЯК ВІДГОЛОС МИНУШИНИ БУКОВИНИ

(Продовження із 7 с.)

Отже, від сивого минулого до сучасної Осипові Маковееві дійсності – такий основний рух роздумів, ідей і переживань, що постають у збірці «Пустельник з Путни». При цьому письменник, спираючись на достовірні джерела, наповнює свої оповіді історичними подробицями, цікавими фактами, предметно-побутовими деталями, що загалом допомагає повніше й достовірніше відтворити картини з життя давніх Чернівців, Сучави, Путни і в цілому Буковинського краю.

Серед персонажів збірки – на першому місці історичні особи: святий великомученик Іван Новий (Сучавський), преподобний Данило Пустельник, молдовські господарі Александр Добрий і Стефан Великий, релігійний діяч і письменник Григорій Цамблак. Відповідно до хронології першим серед них згадується Александр Добрий, авторська характеристика якого підкреслено чітка: мудрий державний політик, винятково відданий Святій Церкві, скромний у побуті і справедливий у ставленні до своїх підданих. Саме він, ревний поборник православної віри, за підказкою Григорія Цамблака домогся перевезення мощів Святого Івана Нового з Білгорода до Сучави. Важливість цієї історичної події Осип Маковей означив символічним описом нового дня, що зароджувався над містом: «Над Сучавою стояла ще тиха літня ніч, лише місяць поблід уже і ховався у далекім лісі, мов западавсь у безодню. Деркачі відзивалися ще над рікою і над потоком, що плив унизу попід замком. На зорю ще й не займалося. [...] Сей день, що наставав, мав бути найславнішим днем 1402-го року для Сучави».

В оповідання про Івана Нового органічно впливається ще одна історія – розповідь про Григорія Цамблака, який присутній у творі як оповідач життя святого. Автор поважно, не без гордошів називає його першим церковним письменником Буковини, учителем Молдови, нагадує про його місію митрополита в Києві, а відтак повідомляє і про упокій преподобного в Нямицькому монастирі, де спочиває і виходець з України – старець Паїсій Величковський.

З Александром Добрим пов'язане також оповідання «В Чернівцях на перевозі». У ньому інтригуючий пригодницький сюжет будується на основі першої писемної згадки про місто над Прутом у грамоті

молдовського господаря, виданій львівським купцем 8 жовтня 1408 р. Проте у підтексті твору домінує тема глибини українських культурно-історичних традицій та їх поступового занепаду під впливом різних політичних подій. Зокрема, як і в оповіданні «Свято в Сучаві», тут ідеться про комунікативну роль української мови в давньому міжнародному просторі, її функціонування в діловодстві сусідньої держави і побуті простолюдю. Грамота Александра Доброго, як наголошує автор, писана в Сучаві, а значить, «колись там нашу (тобто українську. – В. А.) мову поважали і знали». Але тепер, із сумом констатує він, «розмовитися трудно по-нашому – відчужилося цілком місто від нас». Ще більше непокоїть письменника стан української мови в Чернівцях по п'ятсотріччю грамоти Александра Доброго: «...Тепер у тім місті горою інша мова, не наша, а ми тут якби в комірні. Не по правді воно діється». Тому він ратує за відновлення історичної справедливості й усі надії покладає на своїх сучасників та нові покоління українців.

Поступово плин історичних подій, відтворених Осипом Маковеем, зупиняється в епосі Стефана Великого, особливості якої передано в трьох наступних оповіданнях збірки. У них молдовський господар, як і його дід Александр Добрий, постає дбайливим державником і пристрасним прихильником православ'я. Одна з найбільших його заслуг – заснування монастиря Успіння Пресвятої Богородиці в Путні, про що йдеться в оповіданні «Пустельник з Путни». У його центрі – зустріч монаха-самітника Данила Пустельника та Стефана Великого, внаслідок якої і виник задум спорудження чернечої обителі, тепер відомої в усьому православному світі.

При зображенні історичних подій з часів Стефана Великого Осип Маковей щедро послуговується не лише історичними, а й фольклорними джерелами. Оповідання «Як брат сестру туркам продав» і «Манолі» написані за мотивами народних балад, широко розповсюджених у фольклорі різних народів. Обом творам властивий гострий, напружений сюжет із трагічним фіналом. У першому з них заради коштовного подарунка брат наміряється продати в рабство рідну сестру. Однак дівчина, боронячи свою гідність, накладає на себе руки. Другий твір побудований за мотивами румунської народної балади, багатой на

численні варіанти. За велінням Стефана Великого зодчий Манолі повинен збудувати монастир на славу Божу, а воєводі – на вічний спочинок. Щоб вчасно виконати наказ, він приносить у жертву власну дружину, але й сам при цьому гине.

У боротьбі людських пристрастей і злетах людського духу твориться світова історія. Та завжди на її шляху залишається те світле, життєтверде, що вселяє надію на подальший поступ. Може, саме про це думав Осип Маковей, пишучи про румунські святині, що постали на теренах Південної Буковини: «Красні то будови, варто побачити. Такі старі церкви, як у Сучаві, Радівцях, Воронці, Путні, Гуморі, Ватрі-Молдавиці, Сучавиці, Драгомирні, Солці, Старих Іцканах, гідні того, аби й поїхати до них та подивитися. То з книжок не можна за тиждень стільки навчитися, скільки пізнається старих часів, як подивитися годину на одну таку давню церкву». Прислухаймося й ми до вражень письменника і за його порадою помандруймо до відомих на весь світ християнських святинь, щоб помилуватися їх елегантним архітектурним стилем, красою доколишньої природи і воздати хвалу вишній силі, що сподобила наших предків на величній ділі в ім'я Господнє і на славу Буковини.

Минає 110 років з часу першої публікації «Пустельника з Путни», проте він не втратив, а лише збільшив свою актуальність та ідейно-естетичну при-

вабливість. Нове його видання спонукало б сучасного читача до уважнішого осмислення світської та церковної минушини Буковини, глибокого пізнання історичних пам'яток краю і культурних традицій його багатонаціонального люду. Він вірно слугував би теперішнім і прийдешнім поколінням як взірць жертвовного служіння духовним цінностям, високим ідеалам краси і людської гідності.

Примітки

¹ Очевидно, Осип Маковей мав на увазі напружені стосунки, які склалися між ним і буковинськими москвофілами та деякими представниками місцевої української інтелігенції, які демонстрували цілковите пристосовництво до тодішніх політичних реалій і в гонитві за посадами та чинами в усьому потуралі австрійським урядовцям, не виявляючи жодної ініціативи у відстоюванні національних прав буковинських українців.

² Антін Крушельницький (1878–1937) – український письменник, педагог і політик, автор восьми читанок для учнів різних вікових категорій. До однієї з них – «Шостої читанки для шостого року науки в єдиній школі» (Київ – Відень – Львів, 1922) – було включено оповідання Осипа Маковея «Пустельник з Путни».

³ Архів Осипа Маковея // Відділ рукописів Інституту літератури ім. Т. Шевченка. – Ф. 59. – № 2726. – С. 29.

Осип Маковей зі штабом «Запорозької Січі» отамана Божка, яка навесні 1919 року переходила через Заліщики з Румунії на з'єднання з Армією УНР

Євсебій ФРАСИНЮК

Т. Г. ШЕВЧЕНКО: КОЛИСЬ-ТО ЩЕ, ВО ВРЕМ'Я ОНО

(ДРАМА НЕСВІДОМОСТІ АБО НАСОЛОДА ГЛУПОТІ)

Колись-то ще, во врем'я оно,
Помпіль Нума, римський цар,
Тихенький, кроткий государ,
Втомившись, пишучи закони,
Пішов любенько погулять
І одпочить. Та, спочивавши,
Додумать, як би то скувать
Кайдани на римлян. І, взявши
Гнучкий одноліток лози,
Каблучку заходивсь плести,
На шию б то. Коли погляне,
У холодочку під платаном

Дівча заквітчанеє спить...
Дріадам нічого робить
Перед такою красою,
Перед богинею такою!
Сама Егерія в гаю,
Кленучи доленьку свою,
Повісилась. А мудрий Нума
І на дівча і на цвіті
Дивується собі і дума,
Який би ретязь ще сплести?
(28 травня 1860,
Санкт-Петербург)

Даний розмислюючий ліричний текст вписується в Шевченкове сузір'я, назване **Кобзар**, як оновлене світло, що чергово випромінює внутрішнє ество людини драматичним, часто трагічним, констатуванням екзистенції чи інекзистенції свідомості. Переконливими завжди є приклади загально відомих історичних постатей, а головню тих, чий життя чи діяння намережані міфологічними таїнами. Тут Шевченко обрав легендарний образ другого царя стародавнього Риму – Нуми Помпілія. Чому саме і з якою метою зупинився український поет-мислитель з осудливим ставленням на особистості, котру світова історія обгорнула похвальними чеснотами і як людину, і як царя, не можливо проникнути без мінімального пізнання поступів цієї історичної постаті.

*

Народився Нума Помпілій числа 21 квітня 753 року до Хр. (21 квітня – день заснування Риму легендарним героєм Ромулом) у родині сабіян. Це були часи початків спільного громадянського життя римлян з сабіянами, після відомої напівлегендарної події, званої Викрадення сабіянок. Домінуючою ще була недовірливість одних у інших, що приводила часто до гострих суперечок. Ситуація надто ускладнилась після загадкової смерті Ромула. Потреба обрання нового царя була негайною.

Римляни і сабіяни розумно поступили, обираючи на один день почергово, одного із патрициїв то римлян, то сабіян, для виконання почесті царя. Ще мудріше поступили для обрання царя на довгі роки: Римляни повинні були обрати найгіднішого із патрициїв сабіян, а сабіяни із римлян, а потім погодитись на одного. Римляни обрали Нуму Помпілія, сабіяни погодились і після довгого міркування та отримання сприятливого знаку ствердження богів, гадання яке провели авгури (жерці) польотом птахів, Нуму Помпілія 717-го року до Хр. одягнуто царською ризою.

З етико-моральних поглядів Нума Помпілій був взірцевою людиною. Вважав, що всім потрібно керуватись розумом, взаємодопомогою, без застосування насильства і наслідувати спосіб благочестивого життя.

За головну мету новий цар поставив собі утихомирення войовничого ставлення римлян до сусідніх народностей, виховувати в них мирні відносини, справедливість, потяг до чесної праці. Були вжиті заходи у трьох напрямках: 1. Скасування царської охорони, так званих целерів, а було їх до 300 осіб; 2. Здійснення ряду релігійних реформ: збагачення релігійних свят, дотримання урочистих церемоній на честь богів, тлумачення волі богів перед народом самим царем; 3. Поділ землі між бідними для привикання до землеробства, а в містах

розподіл населення по групах за родом діяльності та ремесла. Перший напрямок – це був особистий приклад любові та довір'я до народу, зміцнений офіційним визнанням Ромула божеством.

Окремою заслугою Нуми Помпілія вважається календарна реформа, що полягає в добавленні двох місяців, січня та лютого, до десятимісячного римського календаря. Але, за твердженням декотрих дослідників, дванадцятимісячний календар належав етрускам.

Легендарна складова його особистості – це знайомство з Егерією, німфою чистого джерела, чистої природи. Вона закохалась в Нуму Помпілія, бо побачила в ньому людину, котра шукає спокою і мудрості в спілкуванні з природою. Ця близькість значно посилила мудрість і людяність Нуми.

Царював він 43 роки, а після смерті тіло не було спалене, за тодішнім ритуалом, а спущено в кам'яній труні в землю, а ще одну труну з його релігійними книгами поховано поряд.

Здається, нічого докірливого не існувало б у мірах та вчинках цієї шанованої історичної постаті: утвердився суспільний порядок, не вибухало жодного заворушення всередині Риму, не було воєнних нападів на інші народності. Але після смерті Нуми Помпілія войовничий дух римлян вибухово відродився, і Рим став за кілька століть наймогутнішою державою та найбільшою імперією світу, створюючи водночас і одну із наймогутніших світових культур.

*

У підтексті даного твору Шевченко порушує один із найпотужніших принципів пізнання: світобачення крізь призму бінарних протилежностей. Досі виокремлено два типи мислення цього світобачення, один притаманний східним культурам, другий – західним. Перший вказує принцип взаємодії протилежностей, взаємопроникнення, навіть взаємостимуляції – у баченні універсального синкретизму, або пристосування до існуючого. Другий тип вказує принцип розділових протилежностей, згідно вислову «або чорне, або біле...» Останній, на превеликий жаль, часто породжує екстремістські наслідки.

Талант художника допомагає і тут Шевченку накреслити, на перший погляд непомітно але досить сугестивно, ті риси римського «государя», які попадають саме під осуд українського мислителя: **«Колись-то ще, во врем'я оно, / Помпіль Нума, римський цар, / Тихенький, кроткий государ, / Втомившись, пишучи закони, / Пішов любенько погулять / І одпочить».**

Що зовнішність часто оманує – давня істина. Г. Сковорода вживає для цього афоризм: «У зеленій травиці часто ховається змія!» Упереджено проявлена доброта, лагідність (тихенький, кроткий) приховує неодноразово злонамірність внутрішнього ества людини – факт, що вселяє синтагма-метафора «Втомившись, пишучи закони...»

(Продовження на 12 с.)

Джані Феліче. Нума Помпілію отримує від німфи Егерії римські закони.
Полотно, олія. 1806 р.

Т. Г. ШЕВЧЕНКО: КОЛИСЬ-ТО ЩЕ, ВО ВРЕМ'Я ОНО

(Продовження з 11 с.)

Від заповідей Святого Письма до Римського Кодексу чи Руської Правди і по сьогодні закони чітко впорядковують гармонійність суспільного людського життя у повному поєднанні з гармонійністю складових природи. Втомлює законодавця писання тільки тих законів, які обмежують свободу та загальнопризнані права людини: **«Та, спочивши,/ Додумай, як би то скувати/ Кайдани на римлян».**

Найзлочинніші наміри, головню «государів», були, є і сьогодні, глибоко приховані в надрах таємного задуму, а їхнє втілення набирало, і набирає для наївних форму невинних засобів: **«І, взявши,/ Гнучкий одноліток лози,/ Каблучку заходивсь плести,/ На шию б то».** Не легко знайти в літературі такий різкий сарказм у такій пластичній алегорії – однолітки лози вживаються народом з найдавніших часів для виготовлення численних різновидів предметів домашнього користування.

Зображення міняється і на перший план виходить інша бінарна протилежність: **«Коли погляне,/ У холодочку під платаном/ Дівча завітчанеє спить.../ Дріадам нічого робить/ Перед такою красою,/ Перед богинею такою!/ Сама Егерія в гаю,/ Кленучи доленьку свою,/ Повисилась».**

Болюче й одночасно жахаюче зображення самогубства німфи чистоти природи Егерії постає шокуючим для уяви людини про гармонійність краси тієї первісної природи, подарованої Всевишнім людині для її добра. Егерія закохалась у Нуму Помпілія, тому що сприйняла його як чисту складову чистої природи, як людину, що шукає миру і мудрості у відкритті мудрості-гармонійності природи і допомогла йому стати більш мудрим. Але Нума «додумав» вживати отриману мудрість у придушенні природних атрибутів людини, тут войовничого духу римлян.

Якщо звернутись з увагою до природи людини, то легко спостерегти, що вона, як і кожна складова природи, наділена Творцем атрибутами бінарної протилежності: засобами боротьби за виживання роду та засобами захисту продовження роду, коротше – нападу та захисту. Обмежувати або нищити сотворене Верховною Мудрістю – означає самознищуватись. Не вживаючи природні ресурси

для добра людини, Нума убив і чистоту природи, і чистоту своєї душі, в тому числі і чисту любов Егерії!..

Скільки «государів» вживали/вживають ресурси природи **не для гармонійного існування як людини, так і природи...**

Несвідомий Нума не сягнув ступеня тієї високої мудрості, започатковуючи або примножуючи ряди так званих «геніїв зла»: **«А мудрий Нума/ І на дівча, і на цвіти/ Дивується собі і дума,/ Який би ретязь ще сплести?»**

Не важко зважити, що такий образ Нуми послужив Шевченку тільки художнім мотивом у болючому виявленні приутихомирення козацького вільного духу українського народу з боку його історичних недругів. Створення частини реєстрових козаків, обмеження їхньої чисельності, зруйнування Січі, релігійне пригнічення, страта або «коруптування» козацьких старшин – це тільки мала кількість із застосованих методів та заходів пригнічення українців. Найболючішим для народу та зокрема для Шевченка було кріпацтво. Він палав тілом і душею до волі, як для себе, так і для свого народу. Йому частково пощастило, хоч дорого це коштувало, але не пощастило побачити, будучи в живих, звільнення українського народу з кріпацтва.

Маніфест про скасування кріпацтва (19 лютого 1861), зараз після кончини поета-пророка, став черговою оманю селян, але пробудив у значній мірі бойовий дух народу рядом бурхливих повстань.

Валуєвським циркуляром (1863 р.) та Емським указом (1867 р.) поставлено за підлу ціль покріпачити духовно український народ заборонаю видання будь-якого писання українською мовою, але Кобзар та ціла когорта українських письменників дев'ятнадцятого століття вибухово проявила духовний творчий потенціал народу.

Мабуть, те, що той, хто гнобив матеріально і духовно народ, «засудив» себе на передчасну насильну кончину (теракт організації *Народна воля (!)*, а свого правнука ще більш трагічним покаранням, це тільки глупоти історії...

Анастасія ВЕГЕШ, Ужгород, Україна

ЗМІСТОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІХ АНТРОПОНІМІВ МАЛОЇ ПРОЗИ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ РУМУНІЇ

Українська проза з Румунії не вперше потрапляє до рук. Укотре вже перечитуючи її, не перестаю знаходити схожість із нашою прозою. У ній немає кордонів: твори наших письменників і румунських українського походження не відрізняються за тематикою, проблематикою. Тут наші карпатські мотиви, звичаї, традиції, мова, людські цінності. Така ж синь неба, як у Івана Чендея, такі ж діалектні перли, як у нашої Марії Матіос.

Але нашу увагу привернули назви літературних персонажів. До загального огляду потрапили твори М. Михайлюка, В. Кліма, В. Цаповця, І. Ковача, М. Корсюка, А. Трайсти-Рушть, М. Трайсти, М. Корнищана.

Наше завдання – дослідити літературно-художні антропоніми української прози Румунії. Джерелом для дослідження послужила «Антологія короткої української прози з Румунії» під загальною назвою «Просвіт», що вийшла друком 2009 року в Бухаресті.

Персонажі багатьох оповідань мають традиційні імена, прізвища, що характерні для української антропосистеми. Як і у західних регіонах України, на українській території Румунії не характерно називати людей за іменем по батькові, тому тут ми таких онімів не зафіксували.

Серед аналізованих літературно-художніх антропонімів, напевно, найбільше імен, на другому місці прізвища, а прізвище дуже мало.

Імена персонажів виконують номінативну функцію – просто називають героя. Але вони водночас є національно значущими, бо «адекватно відтворюють, моделюють конкретний загальнонаціональний чи регіональний, сучасний чи історичний антропонімійний узус, а тому вже не можуть вважатися стилістично нейтральними»¹.

Письменники називають своїх персонажів традиційними емоційно нейтральними іменами українців, які часто вживаються на всіх теренах України: *Василина, Іван, Ірина, Михайло* (М. Михайлюк); *Лука, Карпо, Микита, Сава, Сидір, Яків* (В. Клим); *Гаврило, Павло, Прокіп, Терентій* (В. Цаповець); *Григорій, Марійка, Олена, Олесь, Панас, Петро, Юрась* (І. Ко-

вач); *Анна, Василь, Ксеня, Оксана, Оксен* (М. Корсюк); *Андрій, Павло* (А. Трайста-Рушть); *Гафія, Георгій, Йосип, Кирило, Марія, Онупрій, Семен, Ярина* (М. Трайста). Це імена календарні, які прийшли до східних слов'ян ще з прийняттям християнства. До загальнонаціонального узусу зараховуємо також здрібніло-пестливі іменні варіанти з мінімальним рівнем експресії: *Василинка, Домка, Яцько* (М. Михайлюк); *Васько, Калинка, Левко, Тимошко, Федорко* (В. Клим); *Василько* (І. Ковач); *Данко, Ілько, Марічка* (А. Трайста-Рушть). Частина таких утворень втратила відтінок здрібності чи пестливості, але у творах письменників вони зберігають цей відтінок і вживаються здебільшого стосовно дітей, хоч іноді називають персонажа і у поважному віці. На вік людини може вказувати апелятив, що стоїть поруч з онімом: *вуйко Андрійцьо* (М. Михайлюк); *вуйко Василько, сестра Анничка* (В. Клим); *внук Юрась, вуйко Юра* (І. Ковач); *стара Настунька* (М. Корсюк).

Виразниками вищого ступеня позитивної емоційно-експресивної конотації виступають поліморфемні суфікси: *Андрійцьо* (М. Михайлюк); *Настунька* (М. Корсюк), *Юрась* (І. Ковач); *Анничка* (М. Трайста). Іноді фіксуються ЛХА, утворені за допомогою усичення та усичення і суфіксації: *Доця, Федя* (В. Клим); *Нуця, Юра* (І. Ковач).

Ми зафіксували низку літературно-художніх антропонімів, що мають у своїй структурі специфічні діалектні чи розмовні елементи. Автори використовують реальні назви людей, що характерні для регіонів Буковини і Закарпаття. Напр.: *Дорофтей, Ілько, Іхтімія, Линця, Мінко, Міхуцько, Николай* (М. Михайлюк); *Полага, Циля* (І. Ковач); *Стефко, Тимка* (М. Корсюк). Трапляються поодинокі випадки використання діалектних форм кличного відмінка літературно-художніх антропонімів, які виступають, за словами Л. Белея, «ефектним виразником карпатського (бойківського чи гуцульського) колориту»². Напр.: *Іва* (А. Трайста-Рушть); *Васи, Гафі, Іва, Міха* (М. Трайста). Такі варіанти імен можемо знайти у творах М. Матіос.

(Продовження на 14 с.)

Василь ДЖУРАН

МІРЧИН ЧИН

До 80-річчя з Дня народження Мірчі Лютика

За глибоку міру відповідальності слова Бог довго не міркував – і щедро відміряв мірне Високоліття поетові Лютику

Він виходить повагом на Ельбрус власного життя, аби із цієї закономірної позначки досягнути глибинне у цьому світі і озирнутися на усі доколи, де його добрі, надійні і вірні друзі. Таки на його Ельбрусі.

Ми зустрічалися і раніше між добірного рясноквіту товариського загалу. Однак спілкуватися не випадало ні часу, ні нагоди. А оце за якийсь місяць, певно, перевершили усе життя зустрічами і розмовами по мобільному телефону, які лилися понад вінця.

Вслід – скомпонованість не лишень ідей, дум, а й реальних кроків. Проте на першому місці – штрихи, штрихи і штрихи.

І, треба принагідно мовити, що їх – на цілу в'язку-в'язанку.

Про публічних публіцистів кажуть, що це люди із оголеним нервом. Без перерви, навіть паузи, – доплюсую ще одну рису значенності. Адаже це – висхідна провідної зорі. Аксиоматично, візитація творчості его і його начал. Йдеться про приємну зацикленість своєю мірою і міркою на українській і румунській мовах. Сповідування генези, мабуть, досліджує ще із прадавен українського козацтва. Обізнаний достеменно. Неопалима купина поезії Мірчі Лютика – своєрідна формула під кодом ДПС – два річища в триріччі Дністра-Пруту-Серета. Два річища Проекту, який започаткований «Літургією

Поетові» (світлої пам'яті Віталія Колодія) і ось цим «Серцем Логосу» («Осанна живим»).

Допевненість спромоги, що так можна і конче робити для колег, очевидна. Неминучість вчорашнього визріває рядками віршів на сторінках трансєвропейської антології присвят. Своєрідна розпроекція ліній Світла і світила. Мірча Лютик – володіння на-стурцій поетових рим і неперебутньої жаги письменствотворення. Для нього головне – наріжний камінь суті усіх речей, а не численні підніжки для спотикання на життєвих гонах. Чи не в цьому призначення справжнього поета! Леліяти – не топтати ряст на сторінках власних книг.

Роки-рокенні Планида вела двох друзів, однаковими за характерами і за манерою письма. Та й однолітки: що таке 4 місяці і 12 днів (12 – як апостолів!). Саме час мовити про біблійне оцих двох поетів.

Українська і румунська поезії втратили з відходом Віталія Дем'яновича. Антологія – рятівний момент, аби не запізнитися із давно запізнаним. Але зв'язок неперервний і після втрати одного із них. Наскрізна думка друга – штрих про незабутнього Друга, його зустрічі як у місті, так і під горою Домінік, що гранично увиразнює трирічну тиш у знайомій і затишній оселі, де численна бібліотека. Петро Скунець зі Срібної землі класично виписав катрен про роль поета Віталія Колодія: коло діє!

Час плине у заданому і ніким не розгаданому напрямку.

Власне «Літургія» розбудила і сколихнула європейські терени. Гейби воздалося у природі з явою див квітки незабутки. Як логіко-послідовної посестри – незабутності, тобто конкретно оживленої пам'яті.

Коли у бібліотеці Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Австрійська зала приймала авторів антології присвят, на чинному місці були дружина Віталія Колодія – Ольга Йосипівна, доньки Оксана та Леся, ведучий дійства, керівник цієї установи Михайло Зушман. Той, хто написав передмову усім своїм серцем, зголосив у Малому Відні про ту ж пам'ятливу функцію Друга: треба шанувати великих й опісля Вічної Розлуки.

А Тамара Севернюк, роздумуючи про високе слово поета, внесла незначну корективу до Проекту. За її словами, із «Літургією...» нехай будуть і присвяти живим. Відтак поет Віталій Демченко, котрий перевершив всесвітньовідомого Фірдоусі за написанням віршованих рядків (100 тисяч!), нині буковинець має понад 150 тисяч. Може, й більше. Буковинський феномен поета і визначного мандрівника, котрий сховався і підкорив усі європейські гори, підказав за Тамарою Севернюк перше, заглавне: «Осанна живим».

Однак високолітній Мірча – 29 травня відзначатиме 80! – запропонував як першого у кастингу паралельного Проекту «обійти» високогірного Віталія: «Травень Поета». Оскільки з-поміж буковинців 33 письменники (Боже, і тут Твоя Господня рука чи перст), назва змінюватися у часі не може – нехай залишаться одновимірною.

Автор цих рядків додав: «Серце Поета».

Ви читаете мої думки, – пан Мірча, – бо у мене до ювілею виходить антологія серця.

Либонь, у вечірні години і викристалізувалася домежно точна назва. Так і зійшло на роздум: «Серце Логосу» («Осанна живим»).

Обличчя радості стало схоже на світлу квітку лютик. Од «Серця...», осердя-ядра полилося у світі. Потужним струменем на усі обшири. Дехто пропонував свої присвяти, цікавився, чи можна ще встигнути написати. І у кожного – святе осяяння осанни, як незбагнений шлях до того дня, який 80 років тому вписано у метрику людського Буття, а 65 – у Свідоцтво Поезії цього чоловіка. Тим, що сталося, пан Мірча завдячує першій «Ластівці» – «Літургію...». Вона свідомо продемонструвала у Часі без Колодія справжність його друзів і намагання у спосіб великої праці стати у пригоді імениннику.

Прелюдія і передісторія цього – заснована видавничим домом «Букрек» і родиною літературна премія (10 тисяч гривень) тим, хто вартий цього.

Чернівецька обласна організація НСПУ на третю річницю втрати Віталія Колодія попросила Чернівецьку обласну бібліотеку для дітей (директор **Аліна Біла**) суботньої днини (неробочий час) відкрити двері для того, щоб колеги читали вірші-присвяти. Ніби із казки: «Сезам, відкрийся!». Душа тих, хто уже на небі, на землю навідується на 9-ий, 40-ий день і на роковини.

Юдоль, улюблене слово Дем'яновича. Поети читали вірші. І навіть пообіцяли, що тут згодом відбудеться презентація книги саме у зв'язку із третьою річницю втрати. Так і було.

Скажу, що та субота святилася і світилася, мов чоло вірянина у Господньому храмі від помазання миром. Якби іще миру! Адаже на сході палає війна.

Пишеш оцю сагу, а мимоволі, якимось миттєво на душу і папір западають слова: **«День, що сонцем свяченим залитий, нам дарує його Повелитель».**

Колодій до глибинності незримих для усіх учасників Дня джерел душі, як і чітке обстоювання іншого джерела – серця черпаєш чи не найвартініше у житті – пізнання хрестомнітійної істини. Зокрема, і трисусіднього побратимства Слова. І тут своєчасно доречний Логос. Логос зішестя, наче субстанція константи Константинополя, що засяяла над нашими днями першого Святвечора 2019-го.

Дружба двох великих поетів не виокремлювала їх творчість заради змагальності. Вони у вигравші обопільному, як у царині поезії, так і перекладацької діяльності – краще, коли майстерності.

Тисяча разів правда – без усілякої мішури. Мірка. Мірча... Поет вірний своїй «Суті» (назва збірки): біблійне у взаємозв'язку. Вся сув'язь утратна без вірного побратима. Більше: нашаровує аж за грань розрахованих поділок шкали. Як же інакше, прояснив вихід у тому ж таки «Букреку» книжки перекладів свого колеги «Зворотні обрії». Цей штрих визначальний для визначного і визнаного поета, що знає про висоту слова, закон гравітації між космічним і глибинним. Літературний промисел того, хто про апокаліпсис мовив, що «провиднілися кроки», стали за своєю структурою відшліфованих головних ліній сюжету. Що ж – і у цьому випадку! Та з таким незбагненно застиглим у тому ж сприйняттовому віалі-сузір'ї імен, прізвищ, заголовків, віршів-присвят, у яких повносило дихають рядки Логосу і Серця. Це – сповідальницька затія, ні, ні – не угодовська. Зате великого Угодника поезії.

Колись ми у дитинстві спостерігали за Галактикою зі щиро-довірливої висоти. Надалі не кожен міг дотриматися цього правила. Колізії, колії життєві, кольки. Проте це не проблема для поета. Принаймні, нинішнього іменинника і подаленого у часі Віталія Колодія. Вони на оці зсуви із трьох «К» не звертали уваги, не оминули їх (хіба можна оминуть?), а пройшли гідно, як і личить великим Володарям Слова. За аналогом колодійський, якийсь аж проповідницький провісницько-провідницький, і рядок відповідного характеру, строю.

(Продовження на 19 с.)

Михасла ГЕРБІЛЬ

Збірка поезій Калинова душа моя Лариси-Михасли Трайсти

Збірка «Калинова душа моя» – у сузір'ї краси, кохання, чистоти почуттів, про що свідчить сама її назва, точніше, ознака душі ліричної героїні, калинова. У народних віруваннях, калину наділено надзвичайними якостями, з-поміж яких виділяються вище згадані, але первинне значення терміна пов'язане з народженням Всесвіту. Згодом, завдяки таким рисам рослини, як форма, колір чи тому подібне, калину почали асоціювати з дівочою красою, з молодістю та непорочністю. Те, що Михаела Трайста обрала цей символ для ідентифікації внутрішнього стану, можна інтерпретувати з двох перспектив: з одного боку, як національну приналежність, а з другого, як уособлення людських почуттів.

Орієнтація поетеси на міфологію, на історію або сучасність, через особисте сприйняття символістики калини, відбувається у самобутній манері. Збірка поезій гармонійно об'єднує різні теми (любов та розлука, дитинство, природа, рідний край і т. д.) та мотиви (міфологічні – Пенелопа, Амура, біблійні – Адама та Єви, Марії Магдалини тощо), розкриваючи чарівний світ кохання з найтоншими його нюансами, ностальгії, породженої спогадами дитинства («Босоніж у дитинство» – *Дідусева коса / захохалась у / бабусин кужіль*), рідного села («Вишня Рівня – пісня коліскова»), родини, чи різні враження, викликані містами (Сігет, Бухарест, Прага) або елементами природного світу (небо, рани, стежина) тощо.

Ставлення ліричної героїні до кохання зовсім не просте, а комплексне та глибоке, навіяне чи то розчаруванням (*а сьогодні кидаєш камінням / у кохання...*), чи надією (*він поклявся, що ні, / зимою не покине*), чи болем (*поранене серце... / мотлох під копитами долі*), чи тонкою самоіронією (*душа Пенелопа-Дурепи / (це я про себе)*), чи гірким гу-

мором («Ліве ребро» – яскравий зразок поєднання міфологічного мотиву жінки-птаха та біблійного мотиву створення жінки). У ставленні до кохання Михаела Трайста неодноразово звертається до грецької міфології, відтворюючи образ Пенелопа як символ вірності та довготерпіння.

Пейзажна лірика органічно пов'язана з переживаннями ліричного «я». Різні періоди року та всілякі елементи природи сприймаються через звалі асоціації та виразну метафоризацію (наприклад, у поезіях «Чи подумав ти...», «Етюд про зиму та кохання»). Протягом збірки поетеса заявляє безпосередньо про себе, розкриваючи свою ідентичність, а саме, період народження (я народилася весною – однак, молода авторка, у весні свого життя, присвячує декілька поезій цій порі року), місце проведення дитячих літ («Фортеця юних літ») та самосприйняття – «Скрипка в метро» (... *ви хто?... я тільки / Лариса*).

Загострена чутливість молоді поетеси виявляється перш за все у трактуванні проблеми національної свідомості, яка отожднюється з українською народною традицією, закарпатськими обрядами та віруваннями. Наприклад, у вірші «Коли болить душа...» відтворений цілий світ національної духовності, народної стихії, яка тісно переплітається з еством ліричної героїні (і молитва, і ворота, і віконця, і могили, і сорочки, і скатертина, і рушники, і човен, і річка, і кінь, і відро, і коромисло). Кожен з цих елементів – носій цілого світу духовності українського народу, символізму та асоціацій, мрії та надії. У кожному з них – море значень, які ведуть у сиву давнину, або, які відображають надію, страждання, обряди, одним словом, життя людини від народження до смерті.

Посеред народної стихії особливе місце займає пісенна традиція, яка надзвичайно багата, гармо-

нійна, різноманітна та глибока, з яскравими народними образами, а це доказ того, що Лариса – надзвичайний знавець усної народної творчості, традицій та обрядів рідного краю. Більше того, вона добре знає пісенну народну творчість рідного села, яка також надзвичайно багата та розмаїта. Обираючи стрічку якоїсь пісні із репертуару народних пісень Вишньої Рівни, поетеса воскрешає ронянську пісенність та снує цілу поезію, присвячену або коханням («Усе окрім суму» – *Ци ти тямшиш, файна душко, / як ми са любили, / коли одне яблученько / надвоє ділили?...*), або дитинству («Весняною Ластівкою» – *Ой, мамо, каже, мамо, / не корняй ня рано, / буде мене друга мати / май рано корняти...*), чи молодості («Фортеця юних літ» – *Ой, радосте молодосте, / дес ми са поділа?... / Полетіла в темний лісок / та на дуба сіла...*).

Якщо дитячі та юні літа авторки пов'язані з рідним селом та з містом Сігет, то молодість та кохання відбуваються на тлі Бухаресту з його кав'ярнями,

брудною Димбовіцею, бульварами, трамваями (*Я візьму вас з собою, / бухарестські бульвари, / і тишу вашу нічну – / тверду, як гартована сталь...*).

Лінгвістична тканина віршів – гармонійно-естетичний симбіоз двох мовних течій: ронянської, закарпатської говірки (у народних піснях) та англійської мови, який відбивається у поєднанні традиційного та сучасного у трактуванні таких вічних тем, як кохання, любов до рідного краю, туга за минулим тощо. Поряд з *Ой, радосте молодосте* лунає музика рок-гурту Pink Floyd, Гредіна Морі переплітається з озером Герестреу, а бухарестська тиша перекликається з бляшаним півнем, що на даху Федориної криниці.

Читаючи лірику Михаели Трайсти, вражають насамперед яскраві барви віршів, свіжість та модерне ставлення до класичних тем, витончений ліризм, що підкреслює чутливу натуру поетеси, її калинову поезію.

МІРЧИН ЧИН

(Продовження із 17 с.)

Ич, який мірник, лірник Мірча:
возношуся я до одкровення,
Піднятий на пелюстках зірок.

Натяк слухності на те ж зависання, ніби жайворонки між небесними сферами, де ангели понад землю.

І ще одна позиція, оскільки напередодні святої Трійці. Почасти почесні многотрудному молитовному предкові:

Вгору і вниз – верховинами днів.

Визначальне треба відзначити. Цей Проект – рідкісне, як на наші дні, незглибиме і неймовірне відчуття того, про що б і не здогадувався іменинник. Насправді, у житті вірних друзів мало. На пальцях однієї руки можна порахувати. А «Серце Логосу» – прижиттєва розгадка, еквівалент, який для багатьох недосяжний через Господню коду. Мова тут не про кросворди чи щось подібне до них. Цим і цікавий поет. Суть досягається глибиною розуміння, того, у кого більш як 60 друзів.

На одній руці – 5 пальців. Рука – це апостол. Отже, у пана Мірчі правильна мірка: дванадцять рук як дванадцять апостолів. Або дві руки свої – і п'ятдесят вірних шанувальників його творчості.

Тарас Шевченко з Костаралу писав: до друга одного із чотирьох братів Лазаревських!, – як за його ж таки висловом дружбо метра».

Вельмишановний читачу! Коли ласка, то, будь ласка, увійди у світ Серця Слова, де життєвий подих і подив справжніх друзів. Звісна річ, на таке треба мати змогу заробити у Всевишнього. За високий чин міри слова. Бог довго не розмірковував – і щедро відміряв Високоліття – 80-ліття! – поетові Мірчі Лютику. До пари й паралель до «Літургії...» вірного товариша Віталія Колодія.

З'ясовується, що нерозривний зв'язок існує і нині. Рідне село іменинника – із біблійною назвою Йорданешти, що у перекладі – вогонь і вода. Їй Богу, зіслання з небес! Вогонь – ор. Вода – Дана. Від неї Данапр, Данастр (Дніпро, Дністер).

Край витоків цього матеріалу про двох поетів – живильна сила Проекту у триріччі Дністра, Пруту і Серету.

І знову якась ніби продиктована схема святого розуміння. Два поети – це одне ціле в українській і румунській поезії. І через доволі-таки обґрунтоване Колумбове відкриття з тією лишень різницею, що належить третьому тисячоліттю: Йорданешти – Мірчині, Йордан (народився 19 січня Колодід) – Віталієвий. Аквавіта не приземленого, отже, божественного письма.

Іван КІДЕЩУК

ДУМИ-РОЗДУМИ ШЕВЧЕНКА НА ТЛІ МОЛИТОВ І ПСАЛМІВ: ТІЛЬКИ ЖИТТЯМ У ТРЕЗВОСТІ І МОЛИТОВНОСТІ ДО БОГА ЙДЕМ ДОРОГОЮ ДО СПАСІННЯ

(Лицем в лице вірші «Росли укупочці, зросли» – 1860
і «Чи ми ще зійдемося знову?» – 1847)

Чи ми ще зійдемося знову?
Чи вже навіки розійшлись?
І слово правди і любові
В степи і дебри рознесли!
Нехай і так. Не наша мати,
А довелося поважати.
То воля Господа. Годіть!
Смиріться, моліться Богу
І згадуйте один другого.
Свою Україну любіть,
Любіть її... Во время люте,
В остатню тяжкую минуту
За неї Господа моліть.

(С. Петербург,
19-30 травня 1847)

Росли укупочці, зросли;
Сміялись, гратись перестали.
Неначе й справді розійшлись!..
Зійшлись незабаром. Побрались;
І тихо, весело прийшли,
Душею-серцем неповинні,
Аж до самої домовини.
А меж людьми ж вони жили!

Подай же й нам, всещедрий Боже!
Отак цвісти, отак рости,
Так одружитися і йти,
Не сварячись в тяжкій дорозі,
На той світ тихий перейти.
Не плач, не вопль, не скрежет зуба –
Любов безвічну, сугубу
На той світ тихий принести.

(С. Петербург, 25 юня 1860)

Тарас Шевченко протягом свого короткого і нужденного життя серцем і душею був відданий Господеві і своєму рідному краю та народові і, незалежно від жорстокості долі, завжди благов Всевишнього змилюватись над його бездоленими земляками, щоб обдарувати волею та правдою небесною їх добрих-не лукавих: «Господь любить свої люде,/ Любить, не оставить,/ Дожидає, поки правда/ Перед ними стане./ Хто б спас мене од лукавих/ І цілющих злая?! Як би не Бог поміг мені,/ То душа б живая/ Во тьмі ада потонула,/.../ Ти, Господи, помогаєш/ По землі ходити,/ Ти радуєш мою душу/ І серце врачуєш» (переспів Псалма 93); цим зверненням пророк Давид стає духовним посередником народів та гарантом незрадливої вічної Отцівської любові до людства, зокрема до убогих праведників, що завжди відчувають і відчуватимуть

захисне крило Божої всемогутності, рятуючи з полону печалі їхнє серце і душу благодаттю правди і волі та світла небесного. Колишній кріпак і невольник Шевченко невпинно шукає те рятівне світло Божого милосердя – любові, правди та волі як у власній долі, так і в долі своїх земляків та неньки України, за яких він пожертвував і був розіп'ятий царськими сатрапами. Тому велич його слова народжувалась разом з євангельським вченням «Кобзаря» (1840) та просвітительською підпільною працею в Києві Кирило-Мефодієвського товариства, зі свідченням молодого арештанта циклом «В казематі» (1847), який висвітлює невиліковний біль за мученицьке закріпачене життя свого народу і довгу-предовгу неволю рідної неньки України, про який сповіщав Богові і всьому світу у своїх молитовних благаннях: «Та не однаково мені,/ Як Україну злії люде/

Присплять лукаві, і в огні/ Її окрадену, збудять.../ Ох, не однакові мені» («Мені однаково, чи буду»). Поет був упевненим, що з Господньою допомогою для убогих і праведників настане час правди і волі, що Бог «душу/ І серце врачує», буде їм «пристанище», а лукавих: «Погубить їх, і їх слава/ Стане їм у неславу» (Псалом 93). Позбавлений волі за слово правди, Шевченко нікого не обинував, а жаліс тільки про розпад їхньої «братії»-союзників, яких просить, щоб жили у любові до Бога і ніколи не забували святих ідеалів народної волі, щоб молилися за рідний край для здійснення їхніх побажань: «Любіться, брати мої,/ Україну любіте/ І за неї, безталанну,/ Господа моліте» («В казематі» – «Моїм союзникам присвячую»). Необхідно, щоб любов до Бога і до свого народу та краю стала справжньою релігією, бо Всевишнього треба прославляти в єдності з цілим народом, щоб заслужити небесну благодать на землі і спасіння на небі.

Постійно зустрічаєм у Шевченка духовну турботу про долю свого народу на фоні молитов і псалмів, як свідчить і вірш «Чи ми ще зійдемося знову?» (XII-ий у циклі «В казематі»), яким поет старається прихилити своїх земляків до Господніх щедрот, щоб врятувати життя від гріховності і дбати згідно з наукою Ісуса Христа та жити в духовній єдності і любові. Тісно пов'язану зі святими обов'язками теж у Св. Письмі відкриваєм ідею рідної землі, народу й держави, яких треба зберігати, незважаючи на жертви, як зумів це зробити єврейський народ боротьбою проти всіх загарбників, в тому числі і проти вавилонян навіть після 70-ти років полону святого народу «На ріках круг Вавилона» (Псалом 136, переспів Шевченка), щоб вернутися і відновити свої рідні землі. Тільки так можна зрозуміти постійні святі обов'язки кожного народу перед Богом – зберігати у вічній любові святість свого роду, мови й землі, Богом подарованих, а заповітні слова я виділив, щоб підкреслити їх важливість як божественної спадщини, святого задушевного коду:

Свою Україну любіть,
Любіть її... Во время люте,
В остатню тяжкую минуту
За неї Господа моліть.

Саме ці заповітні слова, які академік Біляшевський відновив на першому надгробному хресті поета (в Каневі), були поставлені у 1939 році як епітаф на гробі українського генія, але червона влада, що вважала їх бунтівливими, дозволила, на жаль, поставити хрест лише при вході до музею, далеко

від гробу, що протиречило не тільки звичаям православних християн, але було й виявом неповаги до сотень тисяч українців і туристів, які щорічно йдуть на поклін до могили національного поета України.

Людина ніколи не сміє занепадати духом через щоденні турботи, бо відхилення від святого Катехизису веде до духовного блуду, від якого застерігає нас Шевченко своїм іншим передсмертним віршем-роздумом «Росли укупочці, зросли» (1860), де звертає увагу на найбільше міжлюдське марнотратство, що зводить ближніх пустою звичкою щоденних справ, які завжди у народі розв'язуються крок за кроком і рік за роком заради матеріальної користі, а не духовної: «Росли укупочці, зросли,/ Сміялись, гратись перестали,/ Неначе й справді розійшлись./ Зійшлись незабаром. Побрались,/ І тихо, весело прийшли/ Душею-серцем неповинні,/ Аж до самої домовини./ А меж людьми ж вони жили!»

Поет даним передмолитовним прологом пояснює пасивність людини її звичністю так званого щасливого життя у міжлюдському колі, де все проводиться в іграх веселого дитинства, «укупочці» сімейної єдності і материнської любові, щасливістю юнацьких років і красою молодості, коли люди розходяться, щоб потім знову «зійтися й побратися» і жити із земними турботами, незапримічаючи навіть, що опиняються «неповинні» пізно перед домовиною з духовноспорожнілим життям, найболючішим критичним моментом нашої екзистенції, якого поет гірко іронізує за трагічність людського вибору: «А меж людьми ж вони жили!», немовби для людства не існувало іншого шляху духовного життя. Не раз у своїх думках-роздумах Шевченко нібито скаржить, розмислюючи над людською дилемою: «Як доведеться в світі жити?! Людей і Господа хвалить?» («Колись дурною головою»), щоб у даному роздумі-молитві благати Господа, аби не допустив людей до блуду, а допоміг їм своєю благодаттю перейти всі етапи життя в Божому Дусі правди і любові: «Подай же й нам Всещедрий Боже! Отак цвісти, отак рости/ Так одружитися і йти,/ Не сварячись в тяжкій дорозі,/ На той світ тихий перейти». Духовне життя ідентифікується зі справжнім цвітом людини, бо нам треба рости й уквітчатись життєвим подружжям у взаємоповазі і любові, щоб всі життєві перепони долати разом у сімейній гармонії без жодних сутічок, і так ціле наше життя готувати тихий християнський перехід у потойбіч «дорогою до дому небесного».

(Продовження на 23 с.)

КОМЮНІКЕ СУР • КОМЮНІКЕ СУР • КОМЮНІКЕ СУР

КІНЕЦЬ СУМНІВНОСТЯМ!

За останні 8 років життя Союзу українців Румунії як асоціації розгорталося між двома суперечливими координатами. З одного боку, завдяки послідовному старанню обраних керівних органів, як і інтересу та самовідданості великої більшості членів СУР, діяльність стала дедалі плодотворнішою в усіх аспектах: громадському, культурному, артистичному, виховному, ідентичному, видавничому, у міжнародних відносинах, а також і з адміністративно-логістичної точки зору. З іншого боку, в аспекті примхливого контрасту з реальним життям Союзу представництво керівних органів постійно було на випробуванні зсередини, а головне ззовні Союзу. Закулісні колпортажі, тертя, наклепи підсилювалися необгрунтованими чи перебільшеними обвинуваченнями, ледве очікуваними окультними індивідами чи структурами ззовні Союзу, щоб його дискредитувати та підкопувати. Розпочалося справжнє бомбардування юридичними зачіпками, злонаміреними доносом, наклепницькими пресовими кампаніями.

Не місце і не момент оглядати всі деструктивні фактори, які пробували ставати наперекір Союзу та підкопувати довіру до нього. Та головне, що керівні органи – З'їзд, Рада, Виконавча президія, Голова – продовжували свою роботу, не піддаючись залякуванням, спокійно, зважено, ефективно.

Труднощі не приховувались від членів СУР. Навпаки, вони були виявлені прозоро й обговорені демократично. Боротьба за єдність стояла в центрі уваги наших представників, які розпочали окремі дебати на цю критичну тему. Резолюція Ради Союзу (Ради) від 11 липня 2017 р. в Клуж-Напоці, підтверджена рішеннями Позачергового з'їзду від 23 червня 2018 р. в Сігету Мармаціей, стали справжніми програмними документами для бажання нашої єдності.

В центрі атак тих, які слідкують за розбратом Союзу, знаходилися спроби, одні віроломніші від інших, з метою опротестування легітимності керівних органів. Іншими словами, з метою функціонального обезголовлення СУР. Чимало з нас запитувались, як же це могли продовжуватися юридичні диспути на такій очевидній реальності: поважання волі делегатів на з'їздах? Між факторами, які давали перевагу аномальності, були нахабство, агресивність і ворожість деяких колишніх членів – трійці Гріжак-Марочко-Боднар, – протизаконне, обурливе використання вільного доступу до юстиції, непрофесійна поведінка деяких учасників у судовому процесі, а також і можливі втручання в нього. Рада Союзу (Рада), яка періодично інформувала про еволюцію юридичної ситуації, на засіданні 15 травня ц.р. довідалася про те, що штучно спровоковані юридичні сумнівності дійшли до кінця.

Рішенням Бухарестського Суду сектору 1-го, проголошеним 8 травня 2019 року в справі н-р 18880/299/2018, була ухвалена офіційна реєстрація Рішення н-р 4 Позачергового З'їзду від 23.06.2018 р. щодо наступних відповідальностей:

- ПЕТРЕЦЬКИЙ МИКОЛА-МИРОСЛАВ – Голова Ради
- ПАСИНЧУК ВАСИЛЬ – Перший заступник голови
- МОЙСЕЙ БОГДАН – Перший заступник голови
- СИМЧУК ВІКТОР – Перший заступник голови
- ЛІБЕР ІВАН – Перший заступник голови
- ГЕРБІЛЬ ІВАН – Заступник голови;
- ТРАЙСТА МИХАЙЛО – Заступник голови
- САМБОР АННА – Заступник голови
- ЧЕРНЕНКУ ДМИТРО – Заступник голови
- ГРИГОРЧУК ВІКТОР – Заступник голови
- ГОРВАТ ІРИНА-ЛЮБА – Генеральний секретар

КОМЮНІКЕ СУР • КОМЮНІКЕ СУР • КОМЮНІКЕ СУР

- ШЕНДРОЮ ТЕРЕЗІЯ – Секретар
- БУЧУТА ВАСИЛЬ – Скарбник
- ПЕТРЕЦЬКИЙ МИРОСЛАВ – Голова Марамороської філії
- САВЧУК ІЛЛЯ – Голова Сучавської філії
- ГЛЕБА ЮРІЙ – Голова Тіміської філії
- КОЛОТИЛО ЯРОСЛАВА – Голова Бухарестської філії
- МІКУЛАЙЧУК ГАВРИЛО – Голова Арадської філії
- НІКУЛАЙЧУК ВІКЕНТІЙ – Голова Галацької філії
- РОБЧУК ІВАН – Член
- АРДЕЛЯН ІВАН – Член
- СПІВАЛЮК ЛЕДІЯ – Голова жіночої організації
- БОУТ ОЛЕКСА – Голова молодіжної організації
- МАРІЧУК ПІНТЯ – Член.

На засіданні 15 травня Рада оцінила, що рішення законне і обгрунтоване, потреба подати апеляцію не існує, і, таким чином, рішення інстанції, практично, залишається остаточним. Члени Ради Союзу не роблять собі ілюзій, що атаки припиняться. Супротивники виявились надто без почуття міри і надто зятими в їх нечесних намірах. Виконавчі органи, юридичні співпрацівники реагуватимуть відповідно. Головне, що демократична законність керівних органів остаточно визнана.

Це кінець сумнівностям з цієї точки зору.

Маємо можливість зосереджуватись ще більше на виконанні покликання Союзу як єдиної представницької організації етнічних українців у Румунії.

Рада Союзу українців Румунії

ДУМИ-РОЗДУМИ ШЕВЧЕНКА НА ТЛІ МОЛИТОВ І ПСАЛМІВ:
ТІЛЬКИ ЖИТТЯМ У ТРЕЗВОСТІ І МОЛИТОВНОСТІ ДО БОГА ЙДЕМ ДОРОГОЮ ДО СПАСІННЯ

(Продовження з 21 с.)

Без фізичного і духовного «росту» людини, без її «зросту» в любові до Бога, тобто без трезвості і поваги до святої волі та правди, не існує тої довгожданної можливості спасіння. Вставна фінальна молитва короткого і настільки важливого для життя роздуму «Росли укупочці, зросли» у чотирьох дієсловах приховує всю життєву таємничість і мудрість земної і небесної щасливості: «Отак цвісти, отак рости,/ Так одружитися і йти» – це перша умова, а друга стає ще категоричнішою за першу, цілком заперечливою: «Не сварячись/.../ Не плач, не вопль, не скрежет зуба – / Любов безвічну, сугубу/ На той світ тихий принести», тобто переступити без жодної злоби, що нищить вічність любові і красу вічного життя, стає причиною втрати спасіння. Значить, згідно зі Св. Письмом, життя треба проводити завжди близько до Бога і церкви, жити в любові і душевній гармонії на землі, щоб ніколи не нести за собою плач і гнів, а прийти перед Господом духовно очищеним, бо там світ тихий вічної любові і щасливості, світ небесної гармонії та Божественного раю.

Як зазначимо, для Т. Шевченка духовна чистота, зрілість та єдність свого народу служать справжнім духовним «axis mundi» між людиною і Богом, бо справжнє життя людини набирає важливості тільки в небесному просторі. Недаремно у переспіві «Давидових псалмів», Псалмом 132-м Шевченко звертає увагу на життя праведників, «братів», що заслуговують на Божу благодать вічної любові і спасіння як індивідуума, так і праведної спільноти:

Отак братів благих своїх
Господь не забуде,
Воцариться в дому тихих,
В сем'ї тій великій,
І пошле їм добру долю
Од віка до віка.

Отож справедливість Божих вчинків завжди служитиме бездоленним, як свідчить той же псалмоспівець і пророк Давид:

«10. Пригнобленому Господь буде захистом і пристановищем у час скрути.

11. І уповатимуть на Тебе, хто знає Твоє ім'я, бо Ти, о Господи, не покидаєш тих, що Тебе шукають» (Псалом 9:10-11).

Інформаційна довідка • Інформаційна довідка • Інформаційна довідка

До 80-річчя проголошення незалежності Карпатської України

(Інформаційна довідка, підготовлена Українським інститутом національної пам'яті)

(Продовження з № 298)

10 фактів про Карпатську Україну

1. Ще під час Української революції після падіння монархії Габсбургів українці Закарпаття висловили прагнення об'єднатися з Україною. У 1918 році на багатотисячному віче в селищі Ясіня створили Українську національну раду. У січні 1919 року з допомогою військових команд Галицької армії проголосили Гуцульську республіку. Вона мала намір увійти до ЗУНР, але приєднання відкладалося з огляду на несприятливі міжнародні обставини. Населення сусідніх сіл також створювало власні місцеві ради. До війська Гуцульської республіки почали масово вступати добровольці. 21 січня 1919-го в Хусті на Всенародному з'їзді угорських русинів-українців було ухвалено рішення про приєднання краю до соборної України. 22 січня в Києві було проголошено Акт злуки УНР і ЗУНР, у якому зафіксовано, зокрема, і входження Закарпаття до соборної УНР. Однак уряд краю не мав реальних військових засобів, щоб реалізувати цю мету, тож у червні 1919 року територію Гуцульської республіки за мандатом Антанти зайняли румунські війська.

2. За умовами Сен-Жерменського мирного договору 1919 року Закарпаття увійшло до Чехословацької республіки під назвою Підкарпатська Русь. Наступного року вона отримала право здійснювати самоврядування через власний законодавчий орган – Сойм. Однак до 1938-го празький уряд зволікав із скликанням Сойму через можливі відцентрові тенденції у державі. Разом із тим Підкарпатська Русь розвивалася в умовах демократії з усіма її правовими інститутами, громадянськими свободами та правами, багатопартійністю, плюралізмом і парламентаризмом. Розбудовувалося громадянське суспільство.

3. 22 листопада 1938 року Національні збори у Празі ухвалили конституційні закони про автономію Словаччини та Підкарпатської Русі. Чехословаччина стала федеративною республікою. 25 листопада уряд Августина Волошина розпорядився про

запровадження у краї української мови, а в кінці грудня розпустив земський (крайовий) уряд у Хусті й офіційно дозволив поряд із «Підкарпатська Русь» уживати «Карпатська Україна». На той час її автономний уряд складався з чотирьох міністерств: внутрішніх справ (міністр Едмунд Бачинський), культури, шкільництва та народної освіти (Августин Штефан), юстиції (Августин Дутка), господарських справ і комунікації (Юліан Ревай). Діяли також служба безпеки, управління поліції в Хусті, відділ преси та пропаганди. Інтереси національних меншин представляли національні ради (німецька, чеська, румунська, угорська).

4. Щодо української мови – уряд Августина Волошина наполягав на її запровадженні в усіх школах, державних та інших установах. Відкривалися гімназії з українською мовою навчання в Білках, Рахові та Ракошині, понад 50 нових міських і сільських народних шкіл. Обговорювали й відкриття народного університету в Хусті та перенесення туди з Праги Українського вільного університету. Активну освітянську діяльність здійснювало товариство «Учительська громада», що об'єднувало майже 2 тисячі педагогів.

5. У Карпатській Україні активізувалося культурне життя. У 1938–1939 роках Хуст відвідали знані українські поети та письменники – Олександр Олесь, його син Олег Ольжич, Юрій Горліс-Горський, Улас Самчук. Вони ініціювали створення літературно-мистецького товариства «Говерля». Запрацював державний театр «Нова сцена». Виходило 75 газет (4 щоденних, 27 тижневих), 42 журнали, календарі й альманахи національно-політичного спрямування – за кількістю періодичних друкованих видань Закарпаття випереджало Чехію і Словаччину. Художник-графік, очільник мистецької референтури вищого командування Карпатської Січі Михайло Михалевиц створив серію пропагандистських плакатів Карпатської України.

6. На початку січня 1939-го у складі Карпатської Січі утворено окремий структурний підрозділ – Жіноча Січ на чолі зі Стефанією Тисовською

Інформаційна довідка • Інформаційна довідка • Інформаційна довідка

та Марією Химинець. Окрім медичної служби та функцій Червоного Хреста, січовички виконували відповідальні ролі зв'язкових і розвідниць, передавали вказівки та накази Головної команди в окружні та місцеві осередки ОНОКС.

7. Карпатські січовики продовжували чинити опір після окупації краю угорськими військами. До середини травня окремі групи вели партизанську боротьбу в Карпатах. Вони нападали на угорські адміністративні органи, відділення жандармерії, зривали угорські прапори, поширювали листівки із закликом боротися з окупантом. Окупаційна влада запровадила воєнний стан і розпочала репресії проти січовиків, національно свідомої інтелігенції, колишніх державних і партійних діячів Карпатської України, духовенства. Для арештованих українських діячів створили в'язниці і табори у Кривій, Хусті, Тячеві, Великому Бичкові, Рахові, Сваляві, Воловому, Великому Березному. Багатьох полонених розстрілювали в лісах. До тисячі в'язнів із Закарпаття утримували в угорському концтаборі біля Ниредьґази. Січовиків-галичан передали польській стороні. Навесні 1939-го їх окремими групами розстріляли на Верецькому, Яблунецькому та Ужоцькому перевалах. Польща всіляко сприяла Угорщині в окупації. Щоб не допустити на свою територію українських політичних і військових втікачів, вона висунула війська до кордону з Карпатською Україною.

8. Події 1938–1939 років у Карпатській Україні викликали жвавий інтерес на міжнародній арені у контексті проекту «Великої України». Після довгої перерви від часів Української революції 1917–1921 років «українське питання» постало в центрі уваги країн Центральної та Західної Європи. Політики і громадськість обговорювали вірогідність підтримки Гітлером незалежності Карпатської України, щоб у подальшому створити «Велику Україну» із українськими землями, що входили до складу Чехословаччини, Польщі, Румунії, СРСР.

9. Рух українців Закарпаття до незалежності спричинив ажіотаж світової журналістської спільноти. У британській пресі наприкінці 1938-го вийшла майже одна тисяча статей на цю тему, а у французькій – понад 300. У край приїздили провідні кореспонденти. Репортажі про події березня 1939-го потрапили на перші шпальти світових газет – «Spectator», «The Guardian», «The Times», «Le Monde», «Figaro». До речі, творча команда фільму «Срібна земля. Хроніка

Карпатської України» під час підготовки стрічки купила в США оригінал газети «The New York Times» із репортажем про тодішні події на Закарпатській Україні.

10. На початку березня 1939 року в Карпатську Україну приїхав політичний і військовий діяч, колекціонер, меценат Каленик Лисюк (Василь Лепикаш) із старшим сином Петром, аби створити документальну стрічку. У двох частинах фільму «Трагедія Карпатської України» він залишив нащадкам фіксацію доленосного акта, засідань парламенту Карпатської України. Зробив і постановочні зйомки «засідання» уряду Карпатської України, «телефонні перемовини» Августина Волошина з Юліаном Реваєм і Львом Прхалою, «канцелярію прем'єр-міністра», «бої» карпатських січовиків із чехословацькими військами. 1942 року його хронікальний фільм із англійськими коментарями змонтували на кіностудії Василя Авраменка у Нью-Йорку. Його неодноразово демонстрували серед української діаспори США та Канади. Помер Каленик Лисюк 1980-го. А його син Петро загинув під час буремних подій на Закарпатті. У боях на Красному полі втратив свого єдиного сина ще один відомий українець – поет, учасник національно-визвольного руху, культурний діяч початку ХХ століття Спиридон Черкасенко.

Михайло МИХАЙЛЮК

ВАСИЛЬ БАРШАЙ

(1943-2019)

Сумно, але факт. Відходять з життя останні зачинателі української літератури в Румунії. На початку травня, не стало делікатного поета Василя Баршая, родом з банатського села Копачеле, односельчанин нашого знакового поета Івана Ковача, друга і видавця покійного.

Вкінці 50-их років минулого сторіччя, коли наша література робила свої перші кроки, а її автори друкувалися на сторінках газети «Новий вік», серед тих, що виступали з досить невправними віршованими спробами, сповненими плакатними темами, виділявся молодий Василь Баршай, котрий намагався вийти з тогочасних «канонів» пейзажними та інтимними поезіями.

Тому я, друкуючи на початку 60-х років у газеті «Новий вік» серію статей під назвою «Думки про твори української літератури в РНР», відзначив свіжий голос Василя Баршая:

«З молодим обдарованим поетом Василем Баршаєм читачі, як і автор цих рядків, познайомилися на сторінках „Нового віку“. Кожному припали до серця теплі рядки віршів про Батьківщину, його інтимна лірика (...). Дозволимо собі зупинитися докладніше на розгляді поезії інтимної лірики В. Баршая. Це тому, що цей вид поезії дуже мало розробляється іншими авторами».

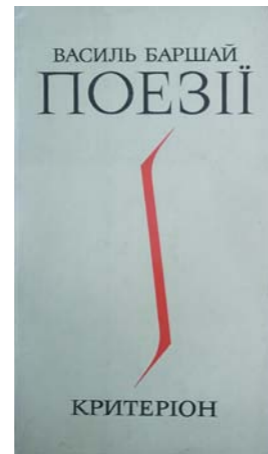
Слідє аналіз поезії «Не шуми, берізонько, гілками» та інших віршів.

«Проникливі рядки цього вірша чарують своїм ліризмом, сердечною схвильованістю, барвистою і соковитою поетичною мовою, що ллється в душу, будить її. Хоч і людська гіркота звучить у словах «але ти не будеш юна знов», оптимізм цілої поезії очевидний (...). Написаний манерою В. Сосюри, твір перекликається з чудовим віршем великого українського лірика «Не шуми, зажурена тополе». Та це не сліпе наслідування, не копія. Молодий поет вчиться у майстра поетичного слова...»

Минав час, Василь Баршай продовжував друкувати вірші у газеті «Новий вік», добірки його віршів появлялися у колективних збірниках («Серпень», «Ліричні струни» та ін.), але він не віддавався систематичній літературній творчості, чомусь не зумів, як кажуть, «до

себе дорівнятися», себто вияскравити на повну силу свій багатообіцяний талант.

Можливо, причиною цього «застою» була відірваність від літературного життя (поет працював викладачем музики у місті Констанці), можливо, «тиха» натура «заважала» йому наздоганяти побратимів по

перу, особливо тоді, коли в нашу літературу прийшла могутня хвиля сімдесятників?

Це тільки припущення, але аж у 1973 році із надрукованого у «Новому віці» і в колективних збірниках у видавництві «Критеріон» вийшла перша збірка віршів Василя Баршая «Поезії» (редактор Іван Ковач). У потоці багатолітньої літературної продукції того часу вона пройшла майже непомітною, на видноті будучи поетичні збірки Івана Ковача, Миколи Корсюка, Михайла Небиляка, Юрія Павліша, Ореста Масакевича, згодом Павла Романюка, Івана Негрюка.

Відразу після кардинальних подій 1989 року Василь Баршай на короткий час працював представником СУРу у Міністерстві культури в Бухаресті, і всі сподівалися, що в нових умовах він справді повернеться у нашу літературу, включиться в її повноголосся. Та і сам поет обіцяв це зробити.

На жаль, якісного зламу у Василя Баршая не сталося – література має свої неписані, але невблаганні закони поступу, а Василь Баршай їх «порушив» застоєм свого поетичного пера.

Та вже коли ім'я Василя Баршая наче закарбувалось тільки в списку зачинателів нашої літератури, дев'ять років тому (2010 р.) Іван Ковач подав до друку другу його збірку віршів – «Стоголоса луна» і підготував третю, яка, на жаль, побачить світ вже після кончини поета.

Хай буде йому легкий спочинок і не згасне пам'ять про одного із зачинателів нашої літератури.

Василь БАРШАЙ

МЕНИ НЕ БАЙДУЖЕ

Мені не байдуже, як трави цвітуть
Вкриваючись тихим серпанком,
Як бджоли у полі намрійно гудуть,
Й спішать косарі в поле ранком.

Мені не байдуже, як удар ковалів
Щоденно надворі лунає,
Як гомін дзвенить золотих школярів,
Як дід своїх внуків ласкає.

Як чую в діброві пташині пісні
Й стежками, травою блукаю,
Ніколи воно не байдуже мені, –
Свою насолоду плекаю.

Мені не байдуже, як хтось у журбі
Стражданні сльозини ховає,
Як б'є дзвін церковний на сільському горбі
Й молитву святу нам співає.

Як мучить тебе думка різних невдач,
Відкрий своє серце, мій друже,
Поглянь навкруги й своїм оком побач,
Що це нам ніяк не байдуже.

НЕ СУМУЙ

Не шуми, берізонько, гілками
Білими й безлистими в півсні,
Що звисають хмари над полями,
Вдаль летять вже птахи у журі.

Не сумуй, що листя опадає,
І не лий сльозини від туги,
Що пожовкла осінь вже минає,
І тебе покриють знов сніги.

Наче птах, що мчить понад діброву,
Скоро пролетять ці хмурні дні ...
Зашумиш ти в полі листям знову
Й задзвенять веселі знов пісні.

Не сумуй даремно, моя мила,
Не губи з очей свої квітки,

Що й для тебе тихо відшуміли
Ясні, теплі літні роки.

Не сумуй зимою, як стемніє
Все яскраве марево дібров,
Бо берізка знов зазеленіє,
Але ти не будеш юна знов...

РОЗЛУКА

Тихо рушив поїзд. На пероні
Непомітно стихли голоси,
На прощання ти мені всю вірність
Передала потиском руки.

Довго, довго я услід дивився,
Сам не знаючи, чого ще жду,
З того дня всі спогади про тебе
У душі з любов'ю бережу.

Поїзд скрився без сліду за лісом,
Вже й не чути його скорий хід,
Тільки ти надовго залишила
У моїй душі глибокий слід.

Ще й сьогодні жду я, виглядаю,
І мені шепоче все любов,
Що колись ми ще, після розлуки,
Назавжди зустрінемося знов.

ПІСНЯ ЛЕБЕДИНА

По дзеркалі озерця пливе лебідка біла,
Пливе, як королева, мовчазна і несміла;
Але у своїм царстві нових пісень складає,
Яких ані шепітно нікому не співає.

І так поміж лататтям весь вік перебуває,
Допоки смерть журливо свою передчуває.
Тоді аж її пісня чарівністю звучить,
Єдина і кінцева у небеса летить...

І я, як та лебідка, живу у тишині,
І я у своїм царстві складаю знов пісні;
Але не передчуваю, коли прийде година,
Щоб була й моя пісня, як пісня лебедина.

Михайло Гафія ТРАЙСТА

Черешнева пісня

Композитору Іванові Ліберу присвячую

Чи пам'ятаєте, Іване, як ми розстрайстились на Чузі?
По-ліберівськи заспівали, неначе солов'ї у лузі,
А черешеньки білим цвітом благословляли наші скроні,
І ми раділи-веселились, мов ті апостоли в іконі.

Над нами й небо посміхалось, назустріч нам плила весна,
А ми левадами блукали, неначе човен без весла.
Про «Переможців»¹ розмовляли відверто й щиро, ми ж бо друзі,
До наших бесід прислухались черешні на горбатій Чузі.

Ми не відмовились від чарки терпкого білого вина
І побратимів всіх згадали, і споминали Степан².
Про Марамориш говорили, про Рускову і Рівну Верхню,
Про те, як важко ми боролись, поки добрались на поверхню.

Бо переможці – ми із вами! Хоч, мабуть, дехто скаже: «Ні!»,
Ми ж бо у водах не тонули і не горіли у вогні!
Звикали чесно ми до слави, так лиш звикають до розлук –
Всі перепони подолали, бо не боялись праці й мук.

Ви закохалися, Іване, у черешневий Копашель,
Вас всі тут знають, поважають, беруть собі вас за модель.
Чи пам'ятаєте, Іване, як ми розстрайстились на Чузі?
По-ліберівськи заспівали, неначе солов'ї у лузі.

* * *

*Ой, дана, каже, дана
Я любила Івана,
А тепер вже-м май велика,
Люблю Михайлика.*

«Вже нема, ой, вже нема на Чузі черешень.
Вирубали всі – до пня!
Посадили малі черешеньки...
Але я вже, відай...» – посміхається Іван Лібер.
А над Чугою весна, мов матір над колискою,
Коліскову співає – черешневу, біленьку...

«Цього року вже не буде черешневого раю
На Чузі, Михайле, де ми „малювалися“³...

Вирубали всі – до пня!
Посадили маленькі, але я вже...» –
Посміхається по-копашельськи
Черешневим цвітом Іван Лібер.

Та ні, пане композиторе!
Навіщо калічити спогади?...
Черешеньки цвістимуть у наших душах,
Мов на Чузі!

¹ «Переможці» – автобіографічна повість Івана Лібера.

² Йдеться про Степана Такчука.

³ Малюватися – фотографуватися.

Михайло ВОЛОЩУК

МІЙ ДІМ

Я з сонячних променів дім збудував,
Покрив його в тиші словами,
А радістю зір, що я їх назбирав,
Посипав доріжку до брами.

Відтак до вікон прихилив небеса,
Блакить завітав до кімнати,
Щоб в кожну хвилину край мого стола
В душі вигравали дукати.

І сонце – як гість мого дому і мрій –
Ласкаво, неначе рубіни,
Осяяло пам'ять моєї душі –
Цвітучі нетлінності стіни...

Тоді завітала у дім мій весна,
Заграла на сурмах просторів,
Небес усміхнулась стрімка глибина
І води в шумкій непокорі.

На білім уяві веснянім коні
Помчав до джерельної втіхи,
А в домі заграли скрипки голосні,
Запахли безтямно жита і горіхи.

До дому мого ведуть рівні шляхи,
Він миру прихисток завітний,
У нім кружеляють любові птахи
Й відлунює поклик правічний.

І шелест беріз, і пориви душі,
І враження лип, і всі гори
Святкують сьогодні у домі моїм,
І грає їм небо прозоре.

Огрому яскравість проткнула мій дім,
Органом земля в нім співає,
І чую, як в серці в тривожнім моїм
Безсмертя життя осяває.

ВСЕ БІЖИТЬ

Тут сонячно, там холод, все біжить,
Хмарина за хмариною полине,
Прокрилить літо, осінь – наче мить,
І вже в снігах красуються калини.

Весна вже потім знову вдарить в дзвін,
І знову моє серце зачарує,
І в час прощання, без турбот і змін,
Посрібнить скроні й зморшки закарбує.

Лариса-Михаєла ТРАЙСТА

МЕНЕ ЗУСТРІЛО КОХАННЯ...

Усмішка твоя
кольорами веселки
нарисувала в моїй душі
кохання.

Очі твої
крилами метелика
торкнулись мого серця
і розтопили крижану тишу.

*Ми са з любком полюбили,
двоє дітенята,
як і в него, так і в мене
чорні оченята...*

Кольори веселки...
крила метелика...
усмішка...
очі...
Мене зустріло кохання...

УСЕ, ОКРІМ СУМУ...

Я сумна не тому,
що ніхто не любить мене,
а тільки тому, що мені немає
кого любити...

З ким поділити світ
на дві половини, мов яблуко
едемське, грішне, солодке?..

І оцей ранок, росяний, недільний,
і небо пресине, мов очі Христа,
і пісню оцю яблуневу?..

*Ци ти тямшиш, файна душко,
як ми са любили,
коли одне яблунечко
надвоє ділили?..*

Я все б поділила з тобою,
якби ти в мене був.
Усе, окрім суму,
бо сум тільки мій!

МАМИН РУШНИК

Слова Степана ТКАЧУКА

Музика Івана ЛІБЕРА

Помірно

Хор: 1. Ко-ли по-ки-дав рід-ну ха-ту си-
 Соло: 3. Ма-ту-ся ска-за-ла йо-му на про-
 Соло: 4. І ма-ти ска-за-ла йо-му на про-
 Хор: 6. У-зяв він руш-ник той і гір-ко за-
 но-чок, ой труд-но з ключа-ми жит-тя він при-
 щан-ня: – Си-ноч-ку, руш-ник цей да-ру-ю то-
 щан-ня: – Си-ноч-ку, ди-ти-но мо-я до-ро-
 пла-кав, по-ї-хав у да-лі в шу-кан-нях по-
 вик, йо-му на по-ро-зі за-пла-ка-на
 бі, ко-лись як за-пла-чеш, ти ви-треш ним
 га, ко-лись як на-ті-лі ти ма-ти-меш
 ник. І все при-гор-тав до збо-лі-ло-го
 ма-ти по-да-ла на спо-гад до маш-ній руш-
 сльо-зи, і лег-ше на-ста-не то-бі на ду-
 ра-ни, об-вий руш-ни-ком, а-би кров не тек-
 сер-ця той гар-ний да-ро-ва-ний ма-мин руш-
 ник. По-да-ла на спо-гад до маш-ній руш-ник.
 ші. І лег-ше на-ста-не то-бі на ду-ші.
 ла. Об-вий руш-ни-ком, а-би кров не тек-ла.
 ник. Той гар-ний да-ро-ва-ний ма-мин руш-ник.

Закінчення

Ма-мин руш-ник.

Хор: 2. За-пла-ка-на ма-ти на спо-гад по-да-ла, на про-
 Хор: 5. І ма-ти жу-ри-лась, жу-ри-лась си-ноч-ком, що-би
 щан-ня по-да-ла до маш-ній руш-ник.
 з ньо-го кров не тек-ла, не тек-ла.

Літературно-культурний календар „Нашого голосу”

ТРАВЕНЬ

• 70 років від заснування у 1949 році політичного та громадсько-культурного двотижневика для українського населення Румунії «Новий вік» (сьогодні культурно-просвітницький часопис «Вільне слово»).

9 травня

• 44 роки від дня смерті Дениса Онищука (1901-2019), українського письменника, перекладача, педагога та культурного діяча.

2 травня

• 87 років від дня народження Івана Семенюка (1932), публіциста, доктора філософських наук, колишнього викладача української літератури українського відділення Клузького Університету ім. Бабеша Бойоя.

29 травня

• 84 роки від дня народження Івана Ребшапки (1935) – фольклориста, літературознавця, редактора літературного журналу українців Румунії «Наш голос», доктора філологічних наук, проф. Бухарестського університету, почесного професора Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича, гостьового професора Університету Альберти (Канада, 1992-1993), члена Наукового товариства ім. Тараса Шевченка (Париж).

3 травня

• 34 роки від дня народження Штефанії П'єстріану (1985), редактора часопису «Curierul ucraïnean».

Корнелій ІРОД

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПІСКА

(Із циклу ПРОМАХИ)

(Продовження з № 298)

Після мого переходу до Державного комітету культури і мистецтва зустрілись ми з Думітру Нікулає один тільки раз. Зателефонував мені одного дня Євген Мигайчук (він ще працював у Педагогічному видавництві) і дав мені сумну вістку: померла пані Маріна Сава, наша шестидесятилітня колега, яка займалася головню підручниками французької та англійської мов. Була вона хорошою колегою, інтелігентною, доброзичливою, курила, «мов турок», на диво, була вона постійно в гуморі, хоч і не мала на це багато приводів. З другим її чоловіком, лікарем Савою, вона розвелася, але зберегла його прізвище, бо її дівоче аж ніяк не подобалося їй (Аршреднер = говорюча срака), її єдина дочка емігрувала в Ізраїль, а звідти у Нову Зеландію, так що самотність пані Сави була зовсім невеселою. І все ж, Маріна Сава завжди бачила хорошу сторону речей, сонячний бік вулиці.

Євген сказав, що вона вже в крематорії «Ченуша», і кремація відбудеться таки того дня. Прибудуть до крематорію, каже він, всі її колеги, і радить прийти й мені.

Того дня мені вперше доводилося бути в крематорії. Сильне враження справив на мене обширний, майже круглий зал; серед того залу, на підвищенні знаходилася труна Маріни Сави. Навколо неї мовчки стояли колишні мої колеги. Ми привітались без слова, тільки кивком голови. Маріна Сава була дуже бліда, але спокійна, освітлена ледь помітною тінню загадкової усмішки, яка гостро контрастувала з траурною музикою, що тихо цідилася звідкись згори.

Думітру Нікулає наблизився до мене неймовірно веселий, ведучи за собою за руку, мов упертого учня, низенького старичка, котрий, зупинившись переді мною, усміхнувся сумно і якось засоромлено.

– Знайомтеся, – сказав Думітру. – Товариш Ірод, колишній наш колега, а тепер інспектор Державного комітету (не сказав, котрого саме, певне, щоб справити на старичка сильніше враження) і товариш (здається) Московіч, муж товаришки Сави.

Я зрозумів, що то, певне, перший її чоловік. Ми потиснули собі руки, а Думітру повів далі:

– Товариш Ірод висловить кілька слів від імені колег покійної товаришки...

Старичок повернувся в мій бік і знову тепло потиснув мені руку:

– Я вам безмежно вдячний!

Міг я відмовити? Певна річ, що ні. А Думітру повісив тоненьку усмішку, тобто: «Ну, нарешті відплатив я тобі, щоправда, не сторицею, як вартувало, а все ж відплатив!..» Була то, безсумнівно, його манера мститися за все те, що накоїв я йому на протязі трьох років, скільки був він моїм шефом. А зараз, дійсно, поставив він мене у дуже скрутну ситуацію. По-перше, я досі ніколи не був у крематорії і не бачив спалення трупів (а вдруге доведеться прийти через двадцять років, коли помре мій приятель Октав Боянджіу) і не знав, як поводитись. По-друге, Маріна Сава – єврейка, і я боявся, щоб не порушив якусь їхню усталену норму, бо доти я ніколи не був на похороні чи кремації єврея. Але чув я, що згідно з іудейськими обрядовими правилами, покійника хоронять (або спалюють) найпізніше через добу від його смерті, а не через три дні, як у нас. Раптом, коли я ще не знав, що мені робити, сумна мелодія реквієму Моцарта затихла, і підійшов до мене перший чоловік Маріни Сави:

– Тепер можете говорити. За що я вам дуже, дуже вдячний!

Ну, що ж? Нема мені, що робити – скажу кілька слів про порядну мадам Саву. Я був певний, що висловлю правду, і всі присутні погодяться зі мною, якщо скажу про покійну, що вона була дуже хорошою колегою – а це таки правда – що з професійної точки зору Маріна Сава була взірцем для молодших колег, що зі всіма була у хороших відносинах, що завжди зберігала свою гідність в боротьбі з негараздами життя, головню з самотністю і тугою матері за єдиною дочкою, яка живе за морями, яку Маріна Сава стільки років не обнімала і, на жаль, вже ніколи не зможе... Ну, і інші подібні слова.

Я говорив повільно, обережно вибираючи слова, щоб не сказати щось не те у таких незвичайних моментах. Та раптом мене охопила паніка: я зрозумів, що не знаю, як закінчити свій короткий панегірик, якими словами. Само собою, що не скажу: «Хай їй земля буде пухом!», бо, Госпідку, яка земля, якщо покійну спалюють?! Не знав я також, чи у євреїв прийнято казати: «Хай її Бог простить» або

«Хай з Богом спочиває». А про вогонь, який невдовзі спалить її, хіба щось скажеш?! Мені нічого не спадало на думку. Я почав потіти, мої окуляри заприли. Я здавав собі справу, що пора мені закінчити, але ніяк не знаходив належних слів. Щоб якось продовжити цей момент, доки оговтаюсь, як закінчити своє слово, я став знову перечислювати, розуміється, іншими словами, якості Маріни Сави, заразом гарячково шукаючи в своїй голові відповідне закінчення. Я дивився на своїх колишніх колег, котрі, опустивши голови, слухали мою промову, на колишнього чоловіка покійної – старичок просто сприймав кожне моє

– Як ся маєш, товаришу інспектор? Як там у вас справи у...

– Та нічого. Все гаразд, працюємо...

– Ось що, товаришу Ірод, – взяв він мене за гудзик піджака. – Я знаю, що ти бачив мене тоді в лиці імені Аурела Влайку, але не «вказав» і не розголосив по всьому міністерстві. За це зараз я хочу тобі подякувати.

– Але...

– І ще щось, – сміється весело. – Я – студент!

– Студент? – запитав я, справді дивуючись.

– Так. Студент Інституту імені Штефана Ґеорґіу¹.

Появились Євген та Ноні, і я не успів поздоровити свого колишнього шефа за неабиякі його успіхи у навчанні.

– Ви куди ландали? – питаю їх незадоволено.

– Були внизу... – хрипло відповів Євген, але перебив його Ноні:

– Підожди, Євгене, – потім він звернувся до Думітру і до мене: – Ми хотіли бачити, що діється там... там, у підвалі, де піч... Повів нас туди якийсь дядько і вказав віконце печі. Господи! Не повірите! Дивимось ми, а мадам Сава уже не в труні. Лежить собі серед печі. Але раптом – який чорт?! – дивимось, а вона почала помалу-помалу підніматись, доки зупинилася

Колеги у Педагогічному видавництві
(Перший справа – Євген Мигайчук; третій справа – Корнелій Ірод;
друга зліва Маріна Сава)

слово як полегшувальну, як загоювальну розраду. І в моїй голові несподівано блиснула рятівна думка, наче хтось прошептав на вухо, якими словами закінчити свій короткий панегірик:

– Світла пам'ять Маріни Сави залишиться на завжди в серцях всіх її колег.

Я замовк. Слава Богу, потрібні слова прилинули в останню мить і не дали осоромитись. Тихий, лагідний реквієм Моцарта знову залив зал крематорію. Скоро після цього я замітив, що труна почала повільно спускатися, ніби занурювалась у мармурову долівку. Невдовзі зникла зовсім, а люк, крізь який вона опустилася, зачинився.

Перший муж Маріни Сави не переставав тиснути мені руку обома своїми малими, наче дитячими, і в сотий раз дякував за мої «чудові й теплі слова», доки покликав його працівник крематорію. Я обвів поглядом зал, шукаючи Євгена Мигайчука і Нонія Новака – вони запропонували вийти нам «на пиво», – але не бачив їх ніде. Натомість, підійшов Думітру:

сидячи і витріщилася на нас! Госпідку! Ми йойкнули і задрали сходами вгору!

– Мабуть, через дуже високу температуру вона... – ледве промимрив блідий Євген.

– Чорт під'юдив вас іти туди? – сміється Думітру Нікулає. – Ще чого доброго захворієте на пропасницю...

– Ну, нічого... Може, вночі не присниться... – поплескав Ноні Євгена по плечу. – Пішли на пиво!

Ми взяли і Думітру з собою. Була то моя остання зустріч з колишнім моїм шефом. Відтоді я вже не бачив його. Закінчив він чи ні «Штефан Ґеорґіу» – не знаю. А тоді до пенсії було йому, певне, недалеко. Сьогодні точно його нема вже серед живих, бо мав би він тепер, мабуть, щонайменше 110 років.

¹ На початку був Інститут, а відтак Академія соціальних та політичних наук, під безпосереднім керівництвом румунської компартії (К. Ір.).

Михайло Гафія ТРАЙСТА

СТИЖЕРЕТИ

(Уривок з повісті)

(Продовження з № 298)

2. «НЯНІ НЕ МАЄ, ХТО ГО БУДЕ БИТИ?..»

– Мені мати купувала.
– Мені батько справив.
– А мені хрещена мати
Лиштву вишивала.
– А я в попа обідала,
Сирітка сказала.

Т. ШЕВЧЕНКО (На Великдень на соломі)

1931 р.

Малий Андрійко Стижерет не біг жодного разу в центр села до бохтарні, також не біг ні на Портош, де зупинявся поїзд. Бідолаха не «чукав» ні не «цюцяв», бо не очікував жодного разу нікого, його бабуся Явдоха не ходила до Сігету, бо за чим бідній вдові ходити у «вариш», коли не має чого продати, а купити ні стільки...

– Не маю чого продати, а купило-притупило... Так лиш пусто ходити у вариш, аби днинку Божу утратити, не маю охоти, бо, ади, кулько мож напружати за один день! – раділа стара роботі та заробленим грошам.

Малий Андрійко у дванадцять років вже випасав ягнята – своїх троє і сусідських зо десятеро, то вже, як говорять в народі: «На хліб щоденний заробляв».

– Ге, ге... він уже в мене легінь! – раділа Явдоха. – І хворосту з лісу принесе та нарубає, і води свіженької з криниці наносить, муки мелайної нажорнає, і в гондю побіжить за одним та іншим, все купить, принесе... уже мені пудпора, добра пудпора, дай му, Боже, щастя!

Жила Явдоха зі своїм внуком не гірше від інших. Останніми роками навіть кабана не колола, а вигодує – та продасть швагам на Коштіль, Пейтерові вадь Рейвесові, бо скільки ж їм треба з малим їсти?..

– Ади, слава Богу, ботей курей на загороді, а від курячої дзями аж у грудях попустит, як уд парянки, бо ото не свинина, аби ти тяжко на печунци, вадь отрунку.

– Йой, Явдо! – звернулася одного разу до неї стара Дьонтиха, яка уважала себе «панікою» через свого мужа, котрий мав рушницю і ходив на полювання із сігетськими панями. – Ба ци, як живуть оти люди, што не колють кабана?!

– Як аби жили?.. Ти знаєш, добре живуть! – сердито відповіла Явдоха, бо здогадалась, що Дьонтиха хоче уколоти її словом. – У моего няні Дмитра Герена кожної зими різалися по дві, три свині, а у твоего не вірую, аби колис на загороді заквікала свиня, вадь аби запахло свіжинов.

– Ой, яка ти перчена, Явдохо, дуже перчена... Я тобі лиш так, як мижи сусідами, а ти... – почухала потилицю Олена Дьонтиха.

– А я тобі, Оле', тоже, лиш так, як мижи сусідами... – відповіла Явдоха, махнувши рукою.

Правда, скоро після смерті Андрійкової матері, тобто її дочки, Явдоха ходила до Сігету, бо їй треба було вибрати якісь «цидулки» від нотаріуса Редніка, інакше хтозна чи була б пішла... Але вона не «чукала» поїздом, а пішла пішки, і повернулася так само, також не принесла Андрійкові «цюцю», а великий «нулашний обаряник».

– Ади, бабака тобі «білої куки» із Сигота принесла, ану, кушай. Такої куки лиш пани їдять, – погладила Андрійка по голівці.

Андрій зрадив кренделикові, хоча він дожидав, що бабця принесе йому хоч два-три «цюці», завити у яскраво кольорових папірцях, що аж вид беруть, але це, все ж таки, не простий «обаряник», а з «Сигота».

Він кушав кілька разів того «цюцю». Одного разу йому дав Івасько Кадолик, іншого разу Міцько Станюк, і декілька разів вуйко Николай Бабичар, який жалів його та Явдоху. Завжди, коли повертався з бутину додому, заходив до них і давав їм то велику, «як днина у Петруку», хлібину чи цукру кілограм, а малому шоколадку чи жменю цукерок.

– Бери, легіню, абе-с тямив уйка Николая! – глядив його по голівці, а рука його завжди пахла тютюном.

Подєколи вуйко сяде на лаву, під бабиними образами і почне набивати люлюку, а вона до нього:

– Йой, лиш там не сідай, Никола, бо тото гріх неспасений курити чортове зілля пуд сятими образами.

– Думаєш, што они не люблять понюхати мало багову? Люблять, люблять, ще як люблять! – посміхався хитро вуйко Николай.

– Йой, яке укажеш, Никола, – хрестилася Явдоха.

– Ти гадаєш, што сяті не люди?! – продовжував вуйко. – Може, ото сятуй Варварі, вадь, ади Марії Богородиці не тецік багу, бо челядини челядинами, хоть туй, хоть там – протяг вуйко руку до стелі, а малий Андрійко подумав, що Свята Варвара з Матірю Богородицею у них на горіщі.

– Ой, Господи, не гріши, Никола! – лякливо вигукнула Явдоха.

– А пуп не грішит, коли махає попуд носами сятих своїм кадиллом? Хіба ун їх не закурює, – продовжував своє вуйко.

– З тобою не вийдеш на дорогу, – махала рукою Явдоха, а Николай переходив на інше:

– Ади, вже минуло много году, уд коли твуй Петро пушов у Америку...

Явдоха тільки зітхала і хрестилася.

Николай Бабичар завжди обіцяв Андрійкові, що через кілька років візьме його з собою лісорубити та гонити бокори. Від таких обіцянок малому ставало весело на душі, як у неділю перед церквою, на Службі Божій, коли вже панотець кінчає служити...

– Возьме тебе уйко із собою, увидиш світа, заробиш грошей, станеш ґаздом! Пуйдемо доу Сигота із мошинкою, а далі із великов машиною – у світ широкий.

Наскільки заширокий був отой «світ широкий», Андрійко не міг собі уявити, але знав одне – до нього «мошинкою» не доберешся, тільки «великою машиною», до якої їхню «тарадайку» не можна рівняти!

Правда, Косован Михайло – їхній сусід, хвалився, що бачив у Росії ще «май велику машину»:

– Там така машина ходит, што не годен єм вам казати, а штрик такий широкий, што не ступиш із одного шина на другий, бо Росія, ото не фіґлі! Росія, як у туй співанці: «Кому землі мало – Росія велика»!

* * *

Біда, в яку потрапив Андрійко Стижерет, розпочалася саме через оті розповіді-небилиці, які розказував Михайло Косован.

– Хіба це мошинка, хіба це локомотіва, та сесе пуста – свист у лист! Тільки має путері, як циганска кобила! Як бесте умастили шини дьохтем, вадь свинячоу мастью, ото локомотіва би патінувала, што би ні з міста не рушила, так би крутилися коліса на

одним місті, бо сесе пуста локомотіва, не як ота із Росії, бо Росія, ото не фіґлі! Росія, як у туй співанці: «Кому землі мало – Росія велика»! – розмахував руками Косован.

Хлопцям не виходили з голови ті слова, і хотіли переконатись на власні очі, чи «локомотіва буде патінувати» і не буде мочі зрушити з місця, але для цього їм треба вимазати шини «дьохтем, вадь свинячов мастью».

– Удки бих, варе, роздобули дьохту? – зажурився Грицько Білаш.

– Я видів у Федора Золика у возарни повну кумзерву дьохту, – похвалився Дьодьо Кондрик.

– Ото пуста! Што тото кумзерва? На таку трябу гія хоть п'ятнадцять літеру дьохту, – поміркував Олекса Дроздик.

– Што тільки говорите про тот дьохт? Лишїт го на комедію велику, хіба не є доста масти свянячої?! – умішався в розмову Шоні Росолик.

– Де?! – здивувалися хлопці.

– Де, де?.. У Бога за дверьми, – посміхнувся Шоні. – У Ілька Притискана на городі пуд кладнями із шметелю закопані дві бадогі масти.

– Пуйдеш ти просити уд Притискана бадогу масти? Што му меш казати? Дайте ми, уйчіку, бадогу масти, абих умастив шини, бо хочу видіти, як ме патіновати локомотіва, – розсміявся Грицько Білаш.

– А ми і не будемо просити, – пояснив Шоні Росолик.

– Укопаєме бадогу, і готове усе! – погодився Василь Подорожник.

– А як нас іме? – запитав переляканим голосом Дьодьо Кондрик.

– Іме чорта за пліш, ми укопаєме бадогу уночі, коли і вода спит, – заспокоїв його Шоні Росолик.

– А, як дузнаєса?! – запитав котрийсь із хлопців.

– Уд кого?! – додав інший.

– А ми возьмемо із нами Стижерета Андрійка, – запропонував Дьодьо Кондрик.

– Копила, на што? – здивувався Олекса Дроздик.

– Аж са дузнає Притискан, спихнемо на копила, – підморгнув йому Дьодьо.

– А як Андрійко не захоче іти з нами?

– Усе одно спихнемо на него, аж што до чого...

– А я знаю, ци би ото добре так? – почав вагатися Дроздик.

– Не буде му нічого, не журітса, – заспокоїв їх Шоні Росолик.

– Копил няні не має, хто го буде бити? – посміхнувся Дьодьо Кондрик.

(Далі буде)

Степан К. Д. ТРАЙСТА

ЦВИНТАР ПАВУКІВ

Павук здавна вселяє в людей жах.
Незрозумілий, мерзенний, отруйний,
він наповнює душу важким передчуттям,
немов пророкує біду...

Із Сонника

Позаду хати знаходився справжній цвинтар. Сотні дерев'яних хрестиків, одні – маленькі-малюсенькі, зроблені зі стеблин сірників, інші – більші, сторожили маленькі могилки цього мініатюрного кладовища, схожого на величезну грядку, про яку, видно було, що дбає спритна рука господаря.

А цим господарем був не хто інший, як дванадцятирічний хлопчина Річі, який, поховавши свою чергову жертву, встромив біля могилки дерев'яного хрестика, прошептав, облизуючи пересохлі губи, щось подібне до молитви і подався до хати, бо чорна хмара, яка насувалася на місто, не віщувала нічого доброго.

Находила буря, велика буря, з чорного олов'яного хмариська сипалися блискавиці, а небом котилась луна грому. Повітря було брудним і заповишеном, вітер божевільно бився об аркуші бляхи та металочерепиці, якими були покриті будинки. Цвіркуни співали сумно і монотонно під акомпаніаментом таркатої собаки, яка вила біля самотнього білого будинку з брудними та потрісканими стінами.

У домі панувала темрява, за винятком слабо освітленої кімнати з ліжком і столом та двома стільцями. В кімнаті – бруд, безлад, а в кожному куточку – повно павутиння.

Річі увійшов у кімнату і сів за свій робочий стіл, на якому лежала відкрита книга Алєксандро Альдара «Павуки», з якої Річі вдало перемальовував рисунки Данієля Ховарта. Він любив цю книгу, в якій милий павучок люб'язно супроводжував його сторінками, Розказував, як живуть його родичі, як вони плетуть павутинки, як полюють, щоб здобути їжу. Він дізнався про секрети маскування і деякі стратегії полювання різних видів павуків. Книга містила безліч цікавинок про цих незвичайних тварин і про їхню роль в екосистемі, біля неї лежали різні книжечки та брошури про павуків, від літературних оповідань *Чемний павучок* Еріка Карле, *Пригоди павука собаки* Анді Мулігана, *Білого павука* Луїса Вілтона та славнозвісних оповідань про *Слайдермена*, до *АБВ – Все що треба знати про павуків*, *Світ тварин – все*

про павуків та комах, *The Tarantula Keeper's Guide* та *Енциклопедії павуків та комах*. Окрім книг, на тому ж самому столі знаходився ноутбук, мікроскоп, кілька шкільних луп та різні посудини, наповнені різнокольоровими речовинами, одним словом – все необхідне для дослідження павуків.

Цей майже малоліток з коротко підстриженим рудим волоссям, з кирпатим носиком, вкритим «поцілунками сонця», був великим мисливцем на павуків, яких приносив у свою «лабораторію», відшукував у книжках їхню породу, назву, і довідувався все, що міг про цих членистоногих хижаків, після чого фіксував їх у своїй колекції, а якщо там вже було кілька екземплярів такого павука, то комаха попадала на цвинтар павуків, що знаходився позаду їхньої хати.

Спочатку, кілька років тому, Річі боявся павуків, тобто мав *Фрахнофобію* – одну з найбільш поширених фобій, вважав павуків, як і більшість людей, неприємними істотами, але добре придивляючись до них і вивчаючи їх, він подолав цей страх, і деякі з павуків навіть почали здаватися йому досить гарними і дивовижними. В його колекції було декілька таких представників павучого роду, як наприклад: *Theridion grallator* – відомий як «усміхнений павук», який дістав назву через малюнок на спині, що нагадує усміхнене обличчя. Його він купив через Інтернет, як і багато інших екземплярів від різних колекціонерів, бо ці павуки водяться тільки в дощових лісах Гавайських островів; *Chrysilla lauta* – елегантний золотий павук-скакун, який має дивне непропорційне тіло з унікальним забарвленням і симпатичною фізіономією; *Viciria praemandibularis* з сімейства павуків-скакунів, що живуть в садах і на відкритих просторах в Сінгапурі та Індонезії; *Thwaitesia argentiopunctata*, відомий як «блискучий» або «дзеркальний павук» – один з найменших видів павуків у світі, розміром в 3-4 мм, тіло якого переливається різними кольорами, через що і отримав таке прізвисько; *Phrynarachne tuberculata* павук-краб; *Platythomisus octomaculatus* – плямистий жовтий павук-краб; *Phidippus regius* – гігант серед павуків скакунів; *Gasteracantha cancriformis* – павук-крупряд; *Eriophora transmarina* – австралійський садовий-павук; *Argyroneta aquatic*, або водяний павук, який живе під водою, але дихає повітрям, та багато інших.

(Далі буде)

Віргілій РИЦЬКО

Народно-християнські свята українців Добруджі

Микола Чудотворець

(9 / 22 травня)

У церковних календарях день Святого Миколи Чудотворця фігурує як день перенесення мощей Святого Миколи Чудотворця з Лікії до італійського міста Бари (1087 р.).

Ім'я Микола походить від грецького *Nikolas*, складеного з двох слів: *пике*, що означає „перемога“ + *laos* – „народ“, тобто переможний народ.

Про святителя Миколу Чудотворця, бувшого єпископа в невеличкім малоазійськiм місті Мирах Лікійських майже не існує письмових свідчень, але не дивлячись на це, він користується великою славою в християнськiм світі.

Відомо багато розповідей про його життя, а ще більше розповідей про його посмертні чудеса. Православна Церква святкує його пам'ять в ряді святих Апостолів кожний четвер, а також особливо 6/22 травня, в день перенесення його мощей в італійське місто Бари, де вони покуються і тепер.

В народі Микола Чудотворець – популярний святий. Колись у цей день господарі виводили коней у поле на першу пашу. Перед виводом коней в поле священник служив молебень та кропив коней свяченою водою. В поле їздили верхи, – „щоб нечиста сила коней не мучила“.

Ось кілька прислів'їв, пов'язаних з першим виводом коней на пашу в день Святого Миколая:

„Прийшов Миколай – коней випасай“.

„Юрій з теплом, а Микола з кормом“.

„Святий Юрій пасе корів, а Микола коней“.

Після цього дня починали стригти овець.

В образі Миколи Чудотворця відмічається особистий зв'язок святого з водними стихіями.

За народним віруванням, святий Микола Чудотворець є покровителем мореплавців. Колись наші предки козаки, коли вибиралися в далеку дорогу, в переддень відплиття збиралися до церкви. Тут священник відправляв службу Богородиці і Угодникові Миколаєві, котрого козаки вважали покровителем мореплавців. Після цього сідали в байдаки і зі сумними піснями відпливали.

У віруючих моряків є два Миколи: морський і мокрий. Морський Микола управляє кораблями, а мокрий – водами. Обидва Миколи завжди є присутніми поміж моряками, але вони невидимі, їх бачити не можна. Козаки старалися оздобити образ Чудотворця, дотримуватися празників святого Миколая, а то й побудувати на його честь церкву. Таку церкву збудували українці в придунайській слободі Махмудія. Церква в Махмудії має храм Миколи Чудотворця.

СВ. МИКОЛАЙ ЧУДОТВОРЕЦЬ

Під час бурі на морі моряки моляться святому Миколаєві, щоб врятував їх від нещастя. Коли наступала загроза, моряки виносили образ Миколи Чудотворця на палубу й молили його про спасіння.

Є два Миколи: один – травневий (9/22 травня), другий – морозний (6/19 грудня) „один з травною, другий із зимою“.

„Якщо на Миколи жаби квакають – овес скаче“, тобто буде врожай на овес.

До святого Микоди не треба купатися. Цього дня починає купання в Дунаї. Кажуть, що на Святого Миколи вперше труться коропа.

Дитяча сторінка

Вітаємо наших юних читачів з наступаючим святом –
„Міжнародним днем захисту дітей” (1 червня)

Щасливе дитинство

Щасливе дитинство – це тепла хатина,
В якій у любові зростає дитина;
Це мамина пісня, бабусина казка,
Любов усіх рідних, Господня ласка...

Щасливе дитинство – це друзів багато,
З якими і будні минають, як свято!
Це щедрі сюрпризи і здійснені мрії,
Казкові бажання і щирі надії...

Щасливе дитинство – в щасливій родині,
Яка все найкраще плекає дитині!
Благаєм, дорослі, зробіть все можливе,
Щоб квітло у світі дитинство щасливе!
(Автор невідомий)

Надія КРАСОТКІНА

Дитинство

Дитинство-казка, мов чарівна мить,
Там завжди сонячно і світло.
І річка вдаль приваблива біжить,
А поле травами розквітло.
Там стільки сонця, радості, тепла,
Краси чарівної без краю!
Там наймиліша стежка пролягла,
Лиш вороття туди немає.
Там велетні дерева до небес,
Струмочки чисті гомінливі,
Повсюди стільки казки і чудес...
Там ми були такі щасливі!
В дитинстві все яскраве і дзвінке,
Уміє серце милувати.
А малинове сонечко таке,
Що у словах не передати.
А неба синь нас кликала в політ,
Там чисті роси найсвітліші.
Там вперше пізнавали дивосвіт
Й були, мабуть, найщасливіші.

Олександр ОЛЕСЬ

* * *

В дитинстві ще... давно, давно колись
Я вибіг з хати в день майовий...
Шумів травою степ шовковий,
Сміявся день, пісні лились...

Весь Божий світ сміявся, радів...
Раділо сонце, ниви, луки...
І я не виніс щастя-муки,
І задзвеніли в серці звуки,
І розітнувсь мій перший спів...

Любов БАЧИНСЬКА

Волошкове дитинство

Дитинство синьооке, мов волошки,
Його завжди буває зовсім трошки.
Воно веселе і дзвінкоголосе.
Розпустить коси і блукає босе.

Дитинство різнобарвне і щасливе,
Яскраве, простодушне, галасливе,
Воно ще поряд, зовсім недалеко,
Та вже летить у вирій, мов лелеки.

Дитинство пахне мамою і хлібом.
І навіть спогадом сумує ніби,
Та завжди в пам'яті моєї просторе,
Безмежно – синє волошкове поле.

Дитяча сторінка

Юрій ЯРМИШ

Два Івани

Жили собі два Івани. Два мрійники. Хотіли для
людей добро зробити, героями називатися.

От перший Іван мріяв-мріяв та й надумав – час
починати. Виліз на високу гору – щоб усім його
видно було, сів на камінь і чекає, коли покличуть
люди на подвиг, героєм наречуть.

А другий Іван підвівся та й пішов собі вперед
– на широкі простори.

Гукнув його перший Іван зі своєї високої гори:

– Ти що надумав?

– Садок хочу насадити, смачні яблука виростити
на радість людям!

– Хе, хіба це велика справа? Найлегша з
найлегших. Бачиш, яблучок йому забажалося!
За таке героєм не назвуть. – І знов усівся на свій
камінь. Чекає. Довго чи ні казка мовилася, швидко
чи повільно час йшов, тільки Іван з гори гукнув
друзі:

– Гей, Іване! Чи яблучка вже виростили?

А люди й відповідають:

– Виростили. Солодкі, соком-здоров'ям наліті.
Спускайся скуштуй, – сильнішим станеш.

– Нема коли, – поважно відповідає Іван. – Чекаю,
коли ви мене на подвиг покличете.

– Чекай, чекай! – усміха-
ються люди. – От твій товариш
далеко вже від тебе пішов.

– Гей, Іване! – непокоївся
Іван зі своєї високої гори. – Де
ти, що поробляєш?

– Вугіллячко рубая! – по-
чулося здалека. – Вогник
людям дарую! Спускайся до
нас, бригада у нас дружна,
саме на трудову зміну засту-
паємо!

– Е, ні! – хитро посміхнувся
Іван із своєї високої гори. – У
вас праця, а я подвиг бажаю
звершити. Почекаю ще – люди
обов'язково покличуть!

А час біжить, рік минає... Другий добром люди
згадують... Третій завершується...

Ще більше стурбувався Іван на своїй високій
горі. І люди наче забули про нього, про подвиг не
згадують, і друг невідомо що поробляє. Кудись
зник, а куди саме – ніхто не знає.

– Іва-ане! Де ти? – гукнув щосили Іван зі своєї
високої гори. – Куди подівся?

– Нікуди я не подівся, саме зараз над твоєю
високою горою пролітаю!

Підняв голову Іван до неба, а там космічний
корабель летить, і керує ним його товариш.

А люди на землі радіють:

– Слава Івану!

– Слава зоряному герою!

– Чому ж ти мене не покликав, на подвиг із
собою не взяв? – бідкається Іван на своїй високій
горі.

А Іван з піднебесся йому відповідає:

– Ти все на подвиг збирався, а я працею,
трудом зайнятий був. Бачу я звідси – твоя гора
незчисленні скарби в собі таїть. Поміркуй, як їх
видобути, людям подарувати. Усім Іванам на
землі діло є!

Дитяча сторінка

Олесь ГОНЧАР

ХТО КОГО ВОДИВ?

Леся приїхала до бабусі в гості. Тут і собачка біленький підбіг. Вертить хвостом, розглядає дівчинку. Наче й не страшний звір, але ж... Зуби біліють гостро, язик висить. Та ще й головою раптом потягнувся вперед до Лесиної ніжки.

Дівчинка злякано притулилась до мами.

– Не бійся, Лесю. Білячок не кусається, – заспокоїла бабуня. – Тільки за хвіст його не бери. Він того не любить.

Обережно погладила Леся песика по спині, і він не розсердився. Навпаки, обернувся до Лесі, ніби аж заохочував: «Погладь іще. Мені це подобається». Страх Лесин минув. З радощів вона аж не знала, що б йому таке приємне зробити. Вирвала травички й піднесла собачці: їж, пригощайся, Білячок...

Песикові образити дівчинку не хотілося. Тому він голову відвернув лише злегка, аж ніби ніяково, ніби давав зрозуміти: «Трави я не їм. Я ж не коза і не цап. Я – песик Білячок».

Гарно було Лесі з Білячком. Вона брала його за вухо, знову гладила по спині й, не втерпівши, таки задовольнила свою цікавість – смикнула

злегенька за хвоста. Білячок не загарчав, він тільки зиркнув посуворілим ображеним оком, наче хотів сказати: «Чемна дівчинка, а таке собі дозволяєш... На перший раз прощаю. А надалі прошу за хвоста не смикати, бо мені це неприємно».

Так і домовились.

– Мамо, – сказала Леся, – я поведу Білячка погуляти!

– Ну що ж, поведи. Тільки далеко не заходьте...

Леся зробила із стрічки повідка.

– Гайда, Білячок! – і, сміючись, повела свого друга з двору.

Дитяча сторінка

Щоправда, водити песика виявилось не так просто. Ти його – сюди, а він – туди. Ти його – до троянд. А він кудись убік – плиг! І зупинивсь, нашорошився. Бо... нора. А в норі, мабуть, хтось є, мешканець якийсь затаївся. Білячок аж приліг, носа приклав до дірки, слухає, вдихає дух, що йде з норі. Хто там є в норі, озивайся! Лесі було б цікаво знати, але нора мовчить. Самі мурашки з неї вилазять. Білячок шкрябнув лапою по норі.

І далі Леся разом з повідком опинилась десь у хащах, над озером. Великі квітки біліють на воді, листя плаває... Тихо-тихо. І

продерешся. І жаби он у траві плигають...

Заплутавшись, Леся мало не впала. І саме в цей час щось торкнулось голенької ніжки: Білячок! Це він вологим своїм носом торкнувся. Шисю об Лесю потерся...

Ой, як зраділа йому Леся! А Білячок... Що він тільки не виробляв! І плигав, і качався, щоб тільки розважити дівчинку.

Тепер Леся міцно вхопилася за повідок і трималась за нього, не випускаючи з рук. І так вони удвох вибралися з очеретів: Білячок попереду, Леся за ним. Білячок добре знав стежки і впевнено вів Лесю додому.

– Мамо, я скрізь-скрізь поводи́ла Білячка, – ще здалеку стала гукати Леся, вважаючи, що це справді було так.

А мама й бабуня сміялися:

– Хто кого водив: ти його чи він тебе?

І справді: хто ж кого?

раптом – фрр! Це Білячок випушав дикую качку – сиділа зовсім близько в рогозі, спурхнула, і Білячок аж підстрибнув за нею. Але куди там: вона як ракета – була й нема!

Ще Леся дивилася потім за лелекою, що спокійно кружляв над очеретами. Загледілась, цікаво їй було. Аж гульк потім: нема Білячка!

І такий очерет без собачки став високий – наче ліс... Як втрапити звідси додому?

І Леся в сльози:

– Мамо!

А сонце пече. А очерет густий – не

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Михайло Гафія ТРАЙСТА

ПОЛІТИКА ПО-СМІШНОМУ

(Гумореска)

Смішне – село невеличке (не назвемо його сільцем, бо тоді воно б називалось Смішненьким, а це вже й не така серйозна назва для такого серйозного села), подібне на хутір, хоча й належить до великого села Засміяні Кути, але має свою власну політику і власних політикантів, як називають тут місцевих політиків, а їх, слава Богу, як трави і рясту.

Та хто тільки у Смішному не захоплюється політикою?.. Йдуть малюки до школи і про що щебечуть?.. Про політику:

– Неньо казали, що фінансовий міністр, який зрубав бюджет, нікудишній, – зізнається першокласник Грицько своєму однокласникові Івасику.

– Ге, аби ти чув, що казав мій неньо про міністра освіти, – гекнув по-старечому Івасик і шепнув щось на вухо Грицькові, який від почутого поозирався довкола і сором'язливо посміхнувся.

А позаду хлопців Галька з Юлькою:

– Ти бачила, яка зачіска у нашої прем'єрки? – питає Галька Юлька.

– Шикарна! А сумочка яка... – відповідає Юлька.

– *Chanel Diamond Forever classic bag*, – випалює голосно Галька.

– Слава навки Богу Святому! – відповідає їй стара Параска, думаючи що дівчина їй «Слава Ісусу Христу!» сказала.

– Пара! Гей Пара! Ану, лиш дивись на неї, яка глушманка, – ревкала вслід за Параскою стара Варвара, і роздратована, що та не чує її, заревіла не своїм голосом, що аж сама перелякалась: – Па-а-а-ра!!!

– Га?! – озирнулась Параска.

– Ти чула, що казала рано радія?! – запитала Варвара доганяючи Параску.

– Ні!

– Но, ти єс Пара! Усе село чуло, а ти ні... но, як ти можеш так жити?

– Та уже кажи, што казала?

– Хто?

– Твоя радія, бо у нас, удколи є телевизор, я на радію не дивлюся.

– А ти на телевизорі не виділа?

– Што?

– Як ота звия, міністерка на туристи, ізкузалалала-са із якимос депутатом, што має жону та й четверо дітей?

– А я дивлюся на *English Club Tv*.

– Куду, бабулі? – почувся позаду них голос старого Ферка.

– Сам ти дідуля! – гиркнула на нього Параска.

– Та воно, ади, так і є – постарівемса, але ще такої поганой політики єм не видав, ади, ношу молоко до молочарні за цапову душу, не варто й ноги бити, а все це винен міністер аграрной політики! Да, тільки він, чорт би єго забрав із рабровом!

– Хіба міністер до транспорту май добрий, ади, які ями у асфальті, уломило ми са колесо на возі! – сказав Дьозко доганяючи їх.

– Та, ади, яка бруднота та смітянина – саме пометіння скрізь, а міністер екології ні перстом не кивнув би, – долучилася до розмови тета Юлча.

– Айбо тото лиш міністер унітрішних справ та проблем виден у всьому! – рішуче промовила Одотя Чаплиха, яка стояла перед своїх воріт.

– Айбо, як би тота безстидниця, што управляє міністерством економії, була жонов, а не мийков, то все би ішло инак! – долучилася до розмови Василюха Грицючка.

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

– Говоріт здорові! Ото якби міністер енергеітики та угляної продукції був міністром, а не... Боже ня прости! Жили бих, як у Шпанії, бо тото гет усе іде уд електрики! – пояснив громаді Ілько Дьордіка!

– Та де, Ільку, ото гет усе зло через міністра, што займається із закордонними міжмашами! – перебив Ілька Петро Вовчик.

– Ні ти, Петре, не знаєш... тото гет усе іде уд міністра, што інформує та вертит політиків!

– Та што меме дурне молоти, ото гет усе винен Прешедінтеле країни! – озвався Ілько Квасний.

– Ун, ун винен! – підтримав його старий Ферко.

– Бізуно ун! – погодився Ілько Дьордіка.

– Прешедінтеле винен, прешедінтеле! – загула громада.

– Ото Ганс нас наюдив, абес ме го волтовали! – кинув соломи на вогонь Ферко.

– Ганс, Ганс винен! Не гія було слухати німця! – скрикнули Параска з Варварою.

– Ганс винен! – загула громада.

– Помийняк!

– Комунішт!

– Капіталішт!

– Слухайте, куме: вадь комунішт, вадь капіталішт, не може бути і..., і...

– Сес може бути і..., і та ще раз і!..

– Тихо, бо йде Ганс!

– Ганс іде, Ганс, тихо! Цс-с-ст!

– Слава Ісусу Христу, пане Ганс!

– Здоровлічко, пане Ганс!

– Дай вам, Боже, щастічка!

– А куди в добру годинку?..

Євген ДУДАР

ХВІСТ

(Гумореска)

Я дивився на сусідського кота Антихриста і думав: «Коли б у мого шефа був хвіст, між нами ніколи не виникали б конфлікти...»

Між Антихристом і пуделем Бунцьом конфлікт, правда, виник. Але тільки через те, що Бунцьо по-собачому простий і наївний. Хоч він собака службовий і трохи вчений.

Сусід кинув Бунцьові кісточку. Він ліг собі зручно і почавгризти. Антихристові, видно, кісткасподобалася. Йому завжди подобається те, що перепадає іншим. Сповнений власної гідності, гордості, що походить з левиного роду і живе з господарем під однією стріхою, він, тримаючи хвоста коцюбою, підійшов до Бунця. І простягнув лапу. Мовляв, давай костомашу.

Завжди лагідний і спокійний, Бунцьо вийшов із себе. Гаркнув. Мовляв, май совість. Кістку я заробив чесною службою. Курей чужих з городу повиганяв. Та й не голодний ти. Свою пайку отримуєш. У тарілці он молоко зосталося.

Про всяк випадок Бунцьо взяв костомашу в зуби і подався в кущі.

Антихристові це не сподобалося. Він вигнув хвоста дугою, сердито провів Бунця поглядом. Тоді, ніби зничев'я, поважно перетнув подвір'я, плигнув на тин, вмостився там і ніби задрімав. Але тільки

Бунцьо, догризши свою костомашу, вибіг з кущів і побіг до тину, Антихрист з диким пхиканням стрибнув йому на спину.

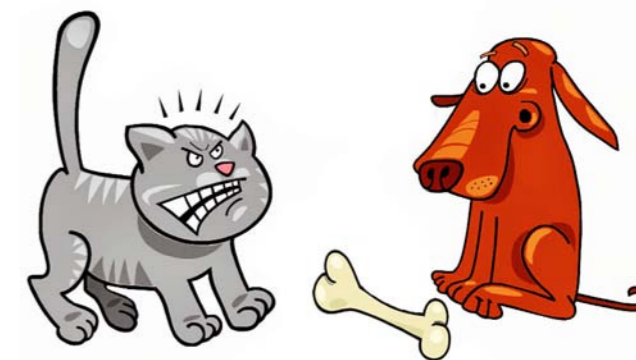
Переляканий Бунцьо жалібно заскавучав. Кинувся у відчинені сінешні двері.

Там його підстерігала друга біда. Тікаючи від переслідувача, він зачепив табуретку, на якій стояв тазик з посудом. Тарілки і чашки з дзенькотом розсипалися по підлозі. Господиня схопила віник і почала Бунця молотити. Той з жалібним скавучанням вискочив на подвір'я, забіг у кукурудзу.

Антихрист від задоволення зробив хвоста пужалном і покірно замуракував біля хазяйчиної ноги.

Я дивився на його хвіст і думав. Давши собаці вірний, послужливий характер, а котові — підступний і мстивий, природа правильно вчинила, що почепила їм хвости. І бідний Бунцьо постраждав тільки тому, що, захопившись кісткою, не звернув уваги на хвіст Антихриста.

...Людині природа хвоста не дала.

*Нехай буде дощ! Це прекрасно!
Він свіжість, бадьорість несе.
Нехай обливає він рясно
Пахучою зливою все:*

*І сливу завітчану, й грушу,
І квіти, й мене, і кущі...
Як добре запилену душу
Скупати в травневім дощі!*

Ганна Черінь

